

HLASY

katolického spolku tiskového.

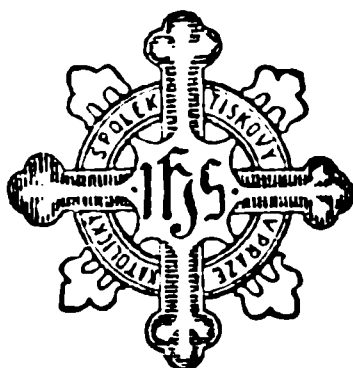
Ročník 41.

Číslo 1.

R. P. Badet:

KŘESŤANSKÉ ŽENY

VLIV A ÚLOHA V DOBĚ
:: PRONÁSLEDOVÁNÍ ::

V PRAZE 1910.

Nákladem katolického spolku tiskového. — V komisi
Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustav Franci.
Předplatné budiž zasíláno výhradně jen Cyrillo-
Methodějskému knihkupectví.

Cena 60 h.

Hlasy katol. spolku tiskového.

Předplácí se ročně s poštovní zásilkou 2 kor.

 Posud možno obdržeti v Cyrillo-Methodějském knihkupectví Gustav Franci v Praze:

R. 1871. 1872. jest úplný. Cena ročníku 1 K 60 h.

R. 1879. Č. 1. **S Bohem či bez Boha.** Nakreslil Dr. Karel Lev Řehák. 72 h. — Č. 2. **Zásluhy duchovenstva o české školství.** Nastínil Jos. Ježek. 56 h. — Č. 3. **Zlato a pozlátko.** Napsal V. Pakosta. 44 h. — Č. 4. **Lenka z pohodny.** Napsal J. Souhrada. 76 h. — Č. 5. **Otevřené oči.** Napsal E. Brynych. 36 h. — Č. 6. **Počátky křesťanství mezi Slovy.** Napsal J. Ježek. Část I. Slované jižní. 48 h. — Úplný ročník 1 K 60 h.

R. 1880. Č. 2. **Lhota dvořácká, Lhotou žebračí.** Obrázek ze života v době nejnovější. Vypravuje J. Ehrenberger. 44 h. — Č. 3. **Kněz Jan.** Napsal Josef Souhrada. 80 h. — Č. 4. **Schovanka.** Povídka z doby a pro dobu novější. Napsal J. Mergl. 50 h. — Č. 6. **Upomínky z cest života.** Vypravuje J. Dolenský. 48 h. Neúplný ročník 1 K 20 h.

R. 1881. Č. 1. **Pouť.** Povídka od T. Hájka. 50 h. — Č. 2. **Listy zvadlé.** Sebral Dr. Karel Lev Řehák. 48 h. — Č. 3. **Odplata zrady.** Vypravování dějepisné od T. Hájka. 40 h. — Č. 3. **Třtina na větru.** Povídka. Napsal V. Pakosta. 30 h. — Č. 5. **Diamantek.** Povídka ze vsi. Napsal Ed. Brynych. 40 h. Úplný ročník 1 K 60 h.

R. 1882. Č. 1. **Pouť Slovanů do Říma** ke dnu 5. července L. P. 1881., kterou spolu vykonal i popisuje Th. Dr. Karel Lev Řehák. Díl I. 90 h. — Č. 2. Totéž. Díl II. 1 K 10 h. — Č. 3. a 4. **Kalich utrpení.** Povídka z počátku válek husitských od F. Vacka. — **Člověk bez náboženství.** Dle starého německého spisu vzdělal J. B. Podstránský. 72 h. Úplný ročník 1 K 60 h.

R. 1883. Č. 1. **Zábořský vladyka.** Historická povídka od V. Beneše Třebízského. Cena 50 h. — Č. 2. **Lepší čest než důstojenství.** Napsal F. Caballero. Ze španělštiny přel. Fr. Pohunek. 56 h. Cena těchto 2 čísel 80 h.

R. 1889. Č. 1. **Naši přátelé.** Obrázky ze života lidumilů a spolků lidumilných. Podává Karel Kramář. 50 h. — Č. 2. **Z našeho kraje.** Obrázek z počátku šestnáctého stol. Od Boh. Brodského. 80 h. — Č. 3. **František de Paula** kardinál ze Schönbornů, kníže-arcibiskup Pražský. Napsal Dr. Kl. Borový. 40 h. Cena těchto 3 čísel 1 K 10 h.

R. 1890. Č. 1. **Časové obrázky.** Kreslí J. Ježek. 1 K. — Č. 2. **Pro víru oteckou.** Dějepisný obraz. Napsal Al. Dostál. 60 h. — Č. 3. **Hlasatelé svobody.** Tři obrázky z naší doby. Napsal Boh. Brodský. 1 K. — Č. 4. **Dobré vychování, základ štěstí.** Povídka ze života řemeslnického od M. Kamenáře. 60 h. Úplný ročník 2 K.

R. 1891. Č. 1. **Hradištský zeman.** Napsal A. Dostál. 60 h. — Č. 2. **Nevěřící věřící.** Tři obrázky z naší doby. Napsal B.

Ročník XLI.

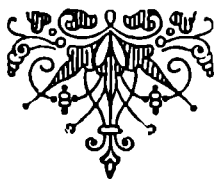
Číslo 1.

HLÁSY

katolického spolku tiskového.

R. P. Badet:

Křesťanské ženy vliv a úloha
v době pronásledování.

V PRAZE 1910.

Nákladem katolického spolku tiskového. — V komisi
Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustava Francla.

Křesťanské ženy

vliv a úloha v době pronásledování.

Historická studie.

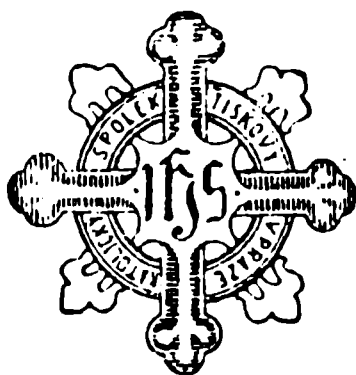
Napsal

R. P. BADET,

oratorián a kanovník při kathedrále v Dijonu.

Dle pátého vydání s povolením páně spisovatelovým
přeložil

FR. VAŇOUS.

V PRAZE.

NÁKLADEM KATOLICKÉHO SPOLKU TISKOVÉHO. — V KOMISI
CYRILLO-METHODĚJSKÉHO KNIHKUPECTVÍ GUST. FRANCLA.

1910,

Imprimatur.

**Z kníž. arcib. Ordinariátu v Praze, dne 23. září 1909
čís. 12690.**

**Dr. Jan Sedláček,
generální vikář.**

Předmluva.

Dějiny Kristovy se končí jeho radostným a vítězoslavným nanebevstoupením. Dějiny církve se začínají slzavými a krvavými výjevy. Skoro plná tři století ubijí meč slovo na rtech apoštolů a víru v srdcích nově obrácených křesťanů.

Mezi evangeliem a dušemi lidskými zdvihá se hrozná říše s oltáři svých bohů, stolicemi filosofů, soudy úředníků a širočinami katů. Duše se však nedají zastrašiti. Kráčejí dále a postupují za pravdou s odvahou, která vzrůstá s překážkami. Jsou vábeny božským kouzlem a nic jich nezastaví. Nenávidí modly, čelí neohroženě veřejné moci, pohrdají posměchem a vydávají svá těla na smrt, jsouce přeshťastny, že mohou podati Ježíši Kristu tento důkaz lásky.

Unášející divadlo! Jednoho dne leží rodící se církve na kraji cesty, všecka vysílená a napolo mrtvá; nazítří již je opět vzhůru, kráčejí vítězným krokem, aby dobyla světa. Jest jako mladý, silný strom: čím více se přirezává, tím dále vyhání větve.

Konec zápasu mezi náboženstvím evangelickým a mezi římskou mocí je znám. To, co věří a umírá, zvítězilo nad tím, co popírá a zabíjí.

V těchto zápasech náboženského svědomí proti hrubému násilí měla žena účast, která není beze slávy.

Pozorovatel ne bez pohnutí nazvedá závoj, vržený časem na hrdinství, jehož důkaz podala její slabost.

Kdyby nebyly shořely za posledního pronásledování archivy prvních církví, měli bychom četné, hodnověrné důkazy písemné. Potřebovali bychom jenom je projít, abychom viděli zcela živě život i smrt prvních křesťanek, po nichž uchovalo se nám jen jméno jejich.

Životy později vydané s tím zbožným úmyslem, aby vyplnily mezery, povstale zničením spisů současných, výmluvně dosvědčují, v jaké upomínce se všeobecně chovaly.

Tyto životopisy mučedníků hovoří ne jako dějiny, nýbrž jako báseň. Žena se nám v nich jeví přeměněna láskou k Bohu. Není již bytostí křehkou, bojácnou, podrobenou vášním, nýbrž bytostí čistou jako anděl, horlivou jako apoštol, neohroženou jako voják. Na jejím čele se slučují všechny paprsky, které rodí se v posvěcené duši, a všechny koruny, které připovídá obdiv lidský. Dejte jí 12 let a jméno Anežka, nebo 20 let a jméno Cecilie, a neznámý básník se nalezne, aby ji oslavil mluvou nenapodobitelnou.

Před těmito postavami, které okrašluje panenství a ozařuje božská láska, hodnověrnost vyprávěčova jakoby přecházela ve vytržení jako před nějakým nebeským viděním.

Nicméně ať nikdo se nedomnívá, že je naprostý nedostatek přesných zpráv a skutečných událostí. Zbývá nám ještě dosti zpráv naprosto pravdivých, dosti processů, zavedených jejich pronásledovateli, dosti

nápisů nalezených na starých náhrobcích, dosti jistých údajů, podaných v dílech Otců církevních, takže je možno aspoň v hlavních rysech nastítni obraz hrdinských ctností, s nimiž ukázaly se první křesťanské ženy na odiv světu.

Podáváme tu veřejnosti jenom rychlý nástin v následujících skromných řádkách.

Moderní čtenářky, jimž náhodou přijdou na oči, naleznou v nich vhodné poučení a účinné příklady. Kéž by touto četbou víra jejich se probudila a jejich srdce se blahodárně nadchnulo! Nyní opravdu na ně došla řada, aby rázně bojovaly proti společnosti, která vystupuje nepřátelsky proti křesťanství; na nich je řada, aby slavnostně vyznaly, že Ježíš Kristus je stále Syn Boží a Spasitel lidí.

Část první.

Jak dovede žena víru šířiti a hájiti.

Jakou měrou pokračuje známost původního křesťanství, takovou měrou se nám ukazuje, kterak vedle apoštolů a jejich nástupců vystupují ze stínu zapomenutí a září poutavé postavy panen, vdov a matek. Jsou to pravé spolupracovnice dělníků evangelických, jejich úloha, ač ukrytá a neúřední, nabývá v očích pozorného zkoumatele důležitosti prvního stupně. Badatel brzy přichází k přesvědčení, že bez jejich vzácné pomoci nebyl by býval svět dobyt tak rychle a tak všeobecně víře Kristově.

Řím a jeho císařství, přes svoji slavnou vzdělanost ve mnohých směrech, tvořily spolu středisko, které zvláště tuhý odpor kladlo pravdám a zákonům evangelia. Je osvítiti, očistiti a nadpřirozeně povznést, bylo úkolem tvrdým a na pohled nemožným.

Nová žena, žena pokřtěná se tu najednou zjeví jako živé světlo v hustých temnotách, jako vůně čistoty v bařině zkázy, jako věčná naděje života v úzkostech naprosté nejistoty ohledně smrti. Věří vytrvale, žije svatě, umírá statečně. Její víra, její život a její smrt zavádějí ponenáhlu do pohanské rodiny zásady, ctnosti a přípovědi, které tvoří základ samého náboženství křesťanského. Jestliže slovo apoštolovo oviklalo svět, nemá řeč obrácené ženy mocně napomáhala vrhnouti jej a udržeti u paty sv. Kříže.

I.

Antická žena poskytovala hlásání evangelia půdu nanejvýš vhodnou ku přijetí semene pravd božských.

Ve vysokých vrstvách tehdejší společnosti užiralo se srdce ženino dlouhou chvílí. A opravdu, vznešená dáma, přesycená hmotnými rozkošemi, znavená pochlebnostmi, nemající žádného vážného přesvědčení duševního, nemající žádného ideálu o dokonalosti duše, postrádající naděje v život posmrtný, těžce nesla takový život bez významu a ceny.

Poněvadž žila v poměrech otrockých, bylo srdce její plno hořkosti. Jestliže v každém otroku byla lidská bytost mravně i společensky snížena, tím spíše jevíly se důsledky tohoto úpadku způsobem nejvýš žalostným u ženy, svojí přirozeností slabší a citlivější. Proto tedy s dychtivostí propůjčuje nešťastná družka mužova sluchu svého „dobré novině“, která zvěstuje příchod království Božího. Ve dvou protivných vrstvách starého světa setřásá žena se sebe i svou hanbu i svou nudu, aby s důvěrou obrátila se ke Kristu, který náhle se objevuje na obzoru jejího myšlení jako spasná hvězda.

Ponížená otrokyně boháčů, kteří ji utiskují a jí opovrhují, chví se nadějí, když slyší hlas zvěstovatelů evangelia. Sladké světlo zazáří nad její hlavou, až dotud pohříženou ve hrozně noci, a po celých staletích bolestného opovržení neznámá útěcha zahřívá jí duši. Je to osvobození jejího svědomí, je to zrušení oné pohany, která tak těžce tlačila její srdce! V krvi, prolité za ni Bohem Spasitelem, jenž je nade všechny pány na zemi, nachází opět svá práva a svou neporušenou důstojnost. V budoucnosti nic už nebude moci je zeslabiti, nikdo jí je nebude moci upříti. Ačkoli v očích mužů zdá se sniženou, ona sama o sobě

ví, že rovna jest i těm nejvyšším. Tato jistota ji povznáší a jitřenka lepšího života jí svítá.

Ala ani dědička velikých jmen historických, zrozená uprostřed bohatství, zhýčkaná vybranostmi neslýchaného přepychu, nezůstává pozadu a není nevšímavou vůči náboženské revoluci, která směřuje k tomu, aby převrátila všecko na jejím nebi i na zemi. Již dávno se jí znechutily lidové pověry, jakož i sobě odporující soustavy falešné filosofie. Do nitra jejího paláce doléhá ozvěna svatého slova a ona mu naslouchá. Zprvu jest jím překvapena, potom okouzlena a uchválena. Její duše počíná konečně žíti v bezpečných pravdách a nadzemských nadějích.

Vůči novému evangeliu nebyla žena dlouho na rozpacích. Záhy chápe jeho smysl i dosah. Tomu Spasiteli, jenž se jí blíží přísný sice ve své mravouce a velitelský ve svém učení, za to však krásný ve svém Božství, tak sladký ve svém milosrdenství a tak těšivý ve svých slibech, tomu věří bez odporu, jemu se svěruje s láskou.

Kdyby byl svět skládal se ze samých takových bytostí prohlédavých a povolných, bylo by se dosáhlo velikých vítězství bez tvrdošíjného a krvavého zápasu. Svět by se byl obrátil z pouhého nadšení.

A nejsou to snad nějaké pohádkové vidiny. Důkazů o tom máme nadbytek. I sami pohané nám je podávají.¹⁾

Jejich učení mužové se domnívali, že zasadí smrtelnou ránu učení křesťanskému, vydají-li je veřejnému posměchu. Říkali o něm s opovržením: Je to pověra otroků. Svými vtipy napadali prostředky, jejichž pomocí se toto učení šířilo.

Vyličovali šířitele křesťanství jako sprosté sektáře, kteří se ukrývají jako zločinci, strachující se

¹⁾ Celsus v Origenovi.

denního světla, kteří mlčí před starci, před otci rodin a před lidmi zdravého rozumu, poněvadž tito by odbyli jejich řeči pokrčením ramen, kteří však vyhledávali pouze otroky na předměstích, aby jim přednášeli své báchoroky.

Takto tedy hlásání křesťanství, ženě tříd prostých, je směšností, která nejdříve poutá pozornost nepřátelských pozorovatelů. Toto náboženství má úspěch pouze u pověřčivých otrokyní; jeho nesmyslnost vnuká hluboký odpor i těm nejposlednějším mužům.

Leč úšklebky jejich netrvaly dlouho a jejich nenávist se naladila jinak. Nešlo již o obracení otroků. Nepřátelští spisovatelé podrážděně dobíhali si na úředníky a ochránce zákona, výhrůžně jich napomínajíce, aby mocí chránili domy patricijů (šlechticů) před vniknutím cizácké nákazy.

Ti lidé, tak totiž křičeli, mluvíce o apoštolech Kristových, vnikají už do našich domů, aby nám sváděli ženy a dcery! Ať jsou stiháni bez milosti tito zlosynové, tito rušitelé posvátnosti manželského krbu!

Ejhle, tady máme zaznamenáno, kterak křesťanství nalezlo snadný přístup u velkých dam z aristokracie, ze šlechty. Ejhle, tyto poslednější ženy jsou také označeny jakožto způsobilé příznivě je přijati. Není to již náboženství otrokyní, zasluhující opovržení, nýbrž náboženství zasluhující nenávist, poněvadž dobývá úspěchů mnohonásobných i mezi vnešenými paními oněch otrokyň.

V tomto pošklebném opovržení a v této zuřivé nenávisti protivníků nejvzdělanějších máme rozhodný důkaz, že víra evangelická zmocňovala se v prvních dobách se stejnou snadností duše všech žen, jichž mohla se dotknouti. Ký div! Náboženství, v němž všecko poskytuje útěchu, hodilo se tak výborně bytostem určeným, aby trpěly! Náboženství, stkvící se

naprostou čistotou, bylo tak vhodně přizpůsobeno bytostem nadaným vznešenými city!

Ještě dnes, v tomto století všeobecné zkázy a všeobecné bezbožnosti, v němž na neštěstí žijeme, nezachová-liž toto náboženství touž povahu a netěší-liž se téže přednosti? Zdaliž se neutíká do svědomí ženina jako v neporušitelný útulek? Zdaliž není chápáno a okoušeno právě tak ochotně zámeckou paní, která uchovala si vznešenost, jako prostou venkovankou, která zůstala ctnostnou?

Způsob, jakým šířila se pravda křesťanská v dobách dávných, jest znám. Žádná pochybnost tu není možná: Evangelium bylo z počátku hlášáno malými lidmi malým lidem. Prvním zasvěcovačem býval nejčastěji muž z nižší třídy lidu, nějaký v písmě nezblhlý řemeslník, jehož Duch Boží se byl zmocnil. Tento roznašeč radostné zprávy (evangelia) jen zřídka vnikal do středu měst, a dával přednost chudým čtvrtím města, kdež se usazoval při silnicích a hřbitovech. Navazoval styky s kolemjdoucími tím, že buď je žádal o práci, buď že chtěl nějakého poučení nebo chtěl vykonati nějakou úsluhu. Jakmile rozhovor se rozpředl, řemeslník brzy v něm umlknul, aby nechal v něm mluvit apoštola. Jako apoštol mluvil ohnivě o pokladu, který nosil ve své duši, a snažil se vzbudit u svého posluchače touhu po něm.

Muž neposlouchával vždy jeho řeči, jsa příliš zaměstnán a příliš hrubý. Jestliže někdy přece vyslechl tuto podivnou řeč, brzy odcházel od něho s posměchem, lhostejně a hlavně s nevěrou. Jak praví Celsus, i ten nejposlednější z mužů ukazoval přirozeně odpor proti tomu „absurdnímu učení“.

Avšak žena, daleko přístupnější nadpřirozeným pomyslům a více vábená k ideálu, nepočínala si s touto lehkomyšlností. Ráda naslouchala a ráda se pokořila. Byť v řeči neznámého muže, bratra právě

tak bídného a právě tak chudého jako ona sama, jakýsi přízvuk, který ji dojímal. Libovala si v řeči, která ji zvala ku vnitřní ušlechtilosti, k životu čistému, k životu svatému, k důvěře v jednoho dobrého a milosrdného Boha, jenž z lásky k ní zemřel, aby ji spasil.

Pro tohoto lidského tvora, k němuž země i nebe byly stejně nevlídny, bylo takové učení opravdovou „radostnou zprávou“.

Před neočekávaným odkrytím neviditelného světa, jehož dobrodiní nenáležela nejmocnějším, nýbrž nejchudnějším, její duše se rozplývala věrou a nadějí. Státi se křesťankou, sdíleti osud toho, jenž ji zasvěcoval v tajemství evangelia, poznati radosti království nebeského, stalo se jí brzy předmětem nejvroucnější touhy zde na zemi.

A bylo to štěstím pro ni, když konečně po dlouhé přípravě cítila, kterak smočila údy její křestní voda, která ji očistila ode všech hříchů, jak dotekl se čela jejího dech Ducha sv., jenž ji osvítil nebeskou jasností, a jak sestoupil v útroby její posvěcený chléb a víno, kteréž ji nadchly nepřemožitelnou silou.

Tím, že našla Boha a jeho milost, našla statek, jehož vlastnictví potěšuje v každé chudobě, a našla rozkoše, jichž pocit způsobuje zapomenutí na všecka utrpení.

Křtem přerodila se obyčejná otrokyně v ženu vznešenou.

Když pak se tato vrátila k nohám své pyšné paní, jejíž výbuchy hněvu neznaly uzdy a jejíž život neznal dnů v pravdě šťastných, tu samo evangelium překročilo práh patricijského domu, aby tam vneslo pravdu a svatost.

Po apoštolově hlásání víry slovem následovalo hlásání víry skutkem od obrácené otrokyně.

Vysoké osobnosti, které byly úplně pohříženy v záležitosti státní, které se vášnivě honily za politikou, které zabývaly se pouze osobními zájmy a vyhledáváním rozkoší, neměly času pozorovati změnu, která najednou zavládla ve mravech jejich domácnosti, jíž doteklo se křesťanství. Ostatně, co jim na ní záleželo? Jejich pýcha se nesnížila, aby zkoumala její podrobnosti. Tyto podrobnosti naopak živě zajímaly paní těchto otrokyní, jejichž život se neustále stýkal s jejich vlastním.

Dědičky nejslavnějších jmen v dějinách římských když viděly, kterak tyto ženy ještě více se ponížovaly, než byla nízkost jejich třídy, ba že až samy sebou povrhovaly, záhy poznaly, že tu zakročila jakási tajemná síla. Poněvadž tam, kde dříve obvykle nacházely všecky neřesti, setkávaly se nyní se všemi ctnostmi, poněvadž tam, kde obyčejně narážely na špatné, sobecké choutky, nyní pocitovaly jemnou oddanost, zavedly konečně pátrání po příčině té změny.

Záhada, naskytnuvší se jejich duchu, záhy se rozluštila odpověďmi, které od nich obdržely, a přeměnila se ve zvláštní náklonnost k náboženství, které mělo moc působiti takové přeměny a povznášeti mravně tak vysoko to, co stálo společensky tak hluboko.

Přemnohé z těchto patricijek, byvše takto ve zvědavosti probuzeny, nespokojily se tím. Chtěly prostudovati evangelium, a brzy i ony pokořily se víře křesťanské a toužily po cti přijmouti křest a zasvětit se v posvátná tajemství.

Víme s jistotou, že od času sv. Pavla obývali věřící v samém paláci Caesarů. Ba vštípili svou víru v srdce jedné z milostnic císaře Nerona. Víme také, že po dobu tří století, pokud trvala pronásledování křesťanů, měli tito mocné ochránkyně u trůnu císařského. Právě jim jsou křesťané díky zavázáni, že

v pronásledování nebyli úplně vyhlazeni a že občas těšili se svobodě náboženské, která jim dovovala, aby se zotavili mezi těmi bouřemi.

Počátkem druhého století nedaly se již pokřtěné ženy ve vynikajících rodinách starého světa počítati. Jejich slavná jména čtou se ještě dnes na mramorových deskách, vykopaných v katakombách. Bylo by možno z nich sestaviti celý gothaiský almanach, jak poznamenává jeden slavný archeolog.¹⁾

Ba, kolem r. 250. po Kristu stala se událost, která dokazuje, s jakou horlivostí účastnily se potomkyně konsulů a aedilů hnutí, jež zachvátilo a pudilo duše k nohám Ukřižovaného. — Poněvadž mužové z jejich třídy tomuto hnutí se vzpírali, byl nucen jeden papež vydati dekret, jímž dovovalo se mladým ženám šlechtickým voliti si manžely z propuštěnců (na svobodu puštěných otroků), kteří byli s nimi stejné víry. Tím vyšel vstříc těm, jímž se zákon občanský, podobná smíšená manželství zapovídající, nezamlouval, a zároveň vyhověl svědomitosti těch žen, které se vzpíraly manželstvím nestejné víry.

Rodící se církev zakoušela tedy radosti patřiti na to, jak dědičky podmanitelů světa ve velikém počtu k ní přistupovaly a vcházely do jejího lůna. Tyto novokřesťanky utvářely jejímu poníženému postavení slavnou korunu a v hodinách zkoušky podporovaly ji v její slabosti ze vši své moci, která byla veliká.

Takto tedy útočilo křesťanství ve svých začátcích na starobylou společnost pohanskou, a útočilo vítězně za účinné pomoci ženy z obou jejích protivných táborů. Pomocí otrokyně, která první se obrátila, dobývalo sladkému a milosrdnému Kristu maličké a chudé,

¹⁾ G. B. de Rossi.

její soudruhy v práci, její bratry v otroctví. Pomocí vznešené dámy, která se po ní obrátila, upozorňovalo na sebe na vysokých místech, rozptylovalo předsudky a nenávist, probouzelo duše ospalé a nutilo pyšné osobnosti, aby sklonily svou nadutost před vznešeným učením tesaře z Nazaretu.

Mužové všech tříd podléhali tomuto dvojímu a často neodolatelnému vlivu, přijímali křest a byli nuceni, za žehnání apoštolova, sdružovati se ve svaté bratrství křesťanské.

Upomínka na tuto apoštolskou činnost ženy uchovala se velmi živě v dějinách. Četné zprávy nám ukazují, kterak první ženy křesťanské planuly takovou horlivostí ve hlásání víry, že by samým kněžím sloužila ke cti. Jejich ctnostmi, jejich výmluvností a jejich horlivostí v obracení na víru pronikalo slovo života do prostředí, do nichž úřední zástupce církve nikdy přístupu neměl. A jejich slovo, jestliže vycházelo z úst manželky nebo matky, oblékalo se v roucho milostnosti tím přesvědčivější a síly tím účinnější.

Když pak nadešly dni Konstantinovy, dni konečného triumfu, dni požehnané, kdy sluhové, řemeslníci, chudšasové, vojáci, tribunové, úředníci, konsulové, prefekti a císařové vrhali se na tvář před Synem Božím, aby se mu svorně klaněli — když nadešla hodina, tak dlouho žádaná a očekávaná, kdy církev, vidouc před sebou celý svět podmaněný zákonu evangelickému, vyrazila trojnásobný výkřik vítězný: „Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat — Kristus vítězí, Kristus kraluje, Kristus vládne“ — tehdy žena měla právo osobovati si veliký díl v tak velikém úspěchu. Měla právo se z toho osobně těšiti a požívati úcty za to, že svojí sdílnou a neohroženou věrou pomáhala šířiti pravdu a obroditi svět.

II.

Jak slovo lidské, tak zázraky Boží byly nutné, aby dokázaly nadpřirozenou povahu křesťanství. Leč působnost slova je pomíjivá a působnost zázraku občasná. Péče, působiti způsobem stálým a nepřetržitým na duše lidské, aby se utvrzovaly ve víře, byla vyhrazena třetí mocnosti přesvědčivé.

Svatý Pavel ji definuje těmito slovy: Jsme do brou vůní Kristovou; vůní života ku spáse jedněch, vůní smrti k zahynutí druhých.

Velikým toho důkazem, který konečně musel zajistiti učení evangelickému úspěch, důkazem překvapujícím, nezvratným a každému nápadným byl muž, jehož ono přeměnilo, byl křesťan sám.

Nově obrácení přinášeli všude, kamkoliv přišli, své představy, city, ctnosti, svou svatost a vnitřní spokojenost, a tak podávali důkaz nezvratné pádnosti ve prospěch neznámého náboženství, které vyznávali. Vůně milosti, pravdy a pokoje, již celá jejich osoba byla přesycena, utvářela kolem nich ovzduší, v němž nikdo bez užitku nedýchal.

Dle svědectví Tertulliánova rozšířil se velmi záhy do měst, do paláců i po venkově vzduch prosycený křesťanstvím. Bůh pronikal poznenáhlu v duši světa, aby jeho povahu a pudy zmírnil.

Tato nebeská vůně, tato dobrá vůně Kristova, která měla přivésti k evangeliu všecky muže, přibírala na sebe cosi ještě příjemnějšího, jestliže k nim přicházela ze srdcí jejich matek nebo dcer, žen anebo sester.

Po spáchání prvního hříchu byla žena na světě příčinou zkázy. V ní bylo všecko, počínajíc krásou její tělesnou až k jejím mravním vlastnostem, jakousi léčkou, již obratně používal duch zla. Avšak po jejím vykoupení krví Kristovou a po její přeměně mi-

lostí shůry zůstávala sice léčkou dále, leč byla léčkou, které používal sám Bůh jakožto prostředku ku spáse.

Nová žena, objevivší se náhle uprostřed starého zkaženého světa, dala svými ctnostmi znamení k obrození jeho. Sama byla jedním z nejúčinnějších činitelů při tom obrodu. Stala se jaksi živým evangeliem, které mohli všichni čísti, chápati, obdivovati a milovati.

A nijak nepřekročujeme hranicí pravděpodobnosti, tvrdíme-li, že byla neocenitelnou měrou pomocnicí ducha svatosti při obnově tvárnosti země. Na dotvrzenou stačí pohled na ni při práci její, buďto ve společnosti pohanské, kde ji vázaly zevnější povinnosti, buďto ve společnosti křesťanské, kde rozplývala se duše její před tváří Boha.

Víme velmi dobře, jak se o ní smýšlelo v kruzích nezasvěcených, vázaných tradicí na úctu ke starým bohům pohanským. Z dějin víme, jaké překvapení způsobila napřed svým chováním a jakou úctu budila brzy potom svými ctnostmi.

Dějepisové¹⁾ i lidová pověst nerozpakují se viniti ze záдумčivosti a mrzoutství vznešenou matronu, kterou její vysoké postavení vázalo, aby veřejně vystupovala, jestliže zanechala zvyků, oblíbených osobám vysokých tříd, jestliže prchala z krvavých cirků, jakož i z kroužků, kde pěstovala se zábava příliš volná, jestliže v řeči byla zdrželivá a dokonale opatrná, jestliže způsob svého života a jednání měnila na vznešenou a slušnou prostotu.

Vysvětlení takového chování, jehož pravé pohnutky jim nebyly známy, vyhledávali buď v chybné povaze, nebo v rozmarnosti.

Chování se vznešené křesťanky lišilo se tou měrou od rozpustilosti, pýchy a smyslnosti a všech jiných

¹⁾ Na př.: Tacitus.

neřestí, které tehdy vládly ve světě ženském, že snadno odpustíme špatně poučeným spisovatelům, jestliže se mýlili a mluvili o zármutku, ač jednalo se o cit docela jiného druhu; pohlíželiť na ně z povzdálí, zaslepeni jsouce nevědomostí, předsudky a vášněmi své doby.

Nebyly smutné, tím méně mrzuté tyto první obrácené křesťanky. Byly vážné a opravdové. Obnovená duše jejich byla proniknuta věrou, něhou, odříkáním, rázností, úctou, čistotou a hlubokou radostí. Ti, kteří žili s nimi v důvěrnějších stycích, podléhali záhy jejich kouzlu a v čistém obdivu se jim poddávali. Tím se vysvětluje nepopíratelný vliv, který kolem sebe budily.

Tato důstojnost povahy byla ještě zvyšována kouzlem jejich mravní hodnoty, která zvláště v době pronásledování na jevo vystupovala a která se všeobecně pokládala za význačnou známku jedné každé křesťanky.

Jak u soudců, tak u lidu byl všeobecně rozšířen náhled, že neporušená čistota byla nutným údělem ženy, která klaněla se Kristu, a že této čistoty ji zbaviti znamenalo, přetrhnouti onen tajemný řetěz, který poutal srdce její k srdci jejího Boha.¹⁾

A tyto naše dávnověké sestry, které byly udávány a vláčeny před soudy, měly také poznati tyto hrozné tresty. Dříve než byly odsouzeny na pospas lvům, byly často vydávány na pospas jiným dravcům, jejichž chrup byl tisíckrátě krutější. „Ad leonem potiusquam ad leonem — spíše ke kuplíři s nimi než ke lvu“ — bylo heslem, jak rázně o tom mluví Tertullián.

¹⁾ Sv. Cyprián: De mortalitate (O smrtelnosti).

„Duch svatý přebývá v tobě jako ve chrámě,“ křičel vztekle prokonsul na třesoucí se pannu, „avšak já již ho vyženu!“²⁾

Jak zaznamenávají „Acta Martyrum“ (Dějiny mučedníků), Bůh častokráte zázračně zakročil, aby ochránil před ohavným zneuctěním anděly, jakými byly na př. Anežka a Agatha (Háta), vznešené to děti ve věku 12 a 14 let.

Častokráte také tyto vznešené mladé dívky, náhle nadchnuté, oklamaly bdělost svých katů a vrhaly se samy do plamenů nebo do vln, aby unikly krutému trestu. A jestliže umíraly; aniž se jim podařilo uniknouti tělesnému zneuctění, dosahovaly na nebi dvojnásobně svaté koruny svatosti, kterou pro ně uchoval Kristus, jejich Ženich. Jejich podivuhodně zdravý přirozený rozum to chápal tak dokonale, že tyto panny nechvěly se hrůzou před vyhrůžkami soudců a ohavným týráním katanů.

Později veleduch sv. Augustin použije jejich odpovědí, aby jimi zahanbil ty, kteří ještě za jeho doby pronášeli krvavé veršíky o tomto předmětu. Řekne jim hrdě: „Panenství sídlí v duších, a ne vaše ruce, nýbrž ruce Boží za ně udělají korunu odměny.“

Oči se plní slzami pozorovateli, jenž vidí, jak slavnostně jest uznávána a pozdravována hvězda čistoty, která září na čele prvních dcer evangelia ve stoletích, kdy ve formě ohavného božství dostávalo se ženě podkuřování ve svatokrádežné úctě.

Srdce pozorovatele zakouší nevylicitelného pohnutí, vidouc kruté svědectví vydané v jejich prospěch muži, kteří porušujíce jejich čistotu, vychlouvali se, že tím je zasáhli na nejjemnějším místě jejich svědomí a že je trýznili na nejcitlivějším místě jejich bytosti.

²⁾ Piše Surius.

Tyto hrdinky čistoty rozproudily po světě vánek zdravého vzduchu, jenž měl poznenáhlu způsobiti ozdravení, které se stalo již žádoucím.

Nikdo však nesmí si myslet, že by mužové, jsouce odrazeni touto přísností mravů a povahy, přirozeně se odvraceli od mladých pokřtěných dívek a vyhledávali si své pozemské štěstí a skládali své naděje jinde. Něco takového by naprosto odporovalo pravdě dějepisné.

Zdaliž nebyla učiněna poznámka, že náboženství křesťanské činíc ženu andělštější, činilo ji zároveň svůdnější a takto připojilo k lásce živel nový? Je pravdou, že i nejvášnivější nepřátelé evangelia nezůstávali k nim lhostejnými. Mnozí z nich byli vábeni a upoutáváni oním shůry přicházejícím paprskem, který přeměňoval tvář panny pokřtěné. Mnozí z nich byli zaslepeni takovou vášní lásky, že draho přišla oněm dívkám, které byly jejím předmětem.

Proč objevuje se toto šlechetné dítě před soudem prefektovým? Kdo je udal a vydal? Skoro po každé je to vlivná osoba, jejíž nabídky a ruku ono odmítlo. Synové senátorů a konsulů, jsouce rozzuřeni nad úplným odmítnutím, nehrozili se bídácké a krvavé msty. Nemohouce si dobýti přístupu do jejich srdce přemlouváním, chtěli si ho vydobýti nahnáním hrůzy, ale nepodařilo se jim nic, leč že ta srdce krutě zlomili.

Naše křesťanské panny nejsou obojaké, dokázaly to vítězně. Jakmile se zaslíbily Kristu, nic a nikdo jich nedovede pohnouti, aby zrušily své přísahy. Dovedou pouze umírat i vskutku také tisíckrát zemřely se vznešenou neohrožeností, jen aby se uchránily netknuté jedinému a božskému Předmětu své lásky.

Každý pochopí bez obtíže, že objevení se obrozené ženy ve starém světě bylo vynikajícím zázrakem,

mocným kázáním a tudíž zázračným prostředkem k šíření víry.

Její životem otevírala se cesta pravdě i do nejuzavřenějších kruhů. Duch by se byl snad vzpíral ně- kterému důkazu, vycházejícímu z jejích úst, avšak poddával se příkladu, který podávala její ctnost nebo její srdce. Ba i tehdy, když padala za oběť krutosti mužů, vnukala jim obdiv nad svou nadpřirozenou statečností a úctu ke skrytému Bohu, jenž v ní sídlil a uschopňoval ji, aby pohrdala smrtí.

Bylo to v lůně rodící se církve, jíž její vliv prokazoval výtečné služby.

Pokud trvala hrozná doba pronásledování, byli nuceni všichni křesťané již předem se považovati za označené k oběti nejvyšší a žítí jako oběti, které očekávají hodinu svého zardoušení. Jednomu každému z nich mohla udeřiti tato hodina každým okamžikem.

Víra opírající se pouze o rozum, víra hlavy, povznáší a udržuje velmi těžko duše, aby do krajnosti konaly své povinnosti, aby se dokonale odříkaly. Aby se člověk mohl povznést bez námahy tak vysoko, aby povrhoval svým životem a majetkem, utrpením a mukami, musí v sobě cítiti posvátný plamen, plamen lásky a nadšení.

Před tragickými událostmi, když hnala se na mladé obce věřících bouře, která hrozila vše rozmetati a zničiti, hlásili se k slovu učitelé církve. Psali dojemná napomenutí, vyzývali ohnivě ke statečnosti, a tak posílili nejednoho věřícího, jenž by byl strachy zesinal před hrozným způsobem muk.

Avšak výmluvnost, která snad hlavně vítězství rozhodla, byla niternější, dojemnější a ještě neodolatelnější. Byla to výmluvnost citu až dosud neznámého, vloženého Kristem do srdce ženy, která v něho uvěřila.

V tomto srdci čerpal muž jako z nádoby naplněné nápojem božským ne ono opojení, které snižuje a zabíjí, nýbrž opojení svaté, které zušlechťuje a obživuje. V něm nachází se ušlechtilé víno, které pomocí milosti Kristovy dává vznik světcům a hrdinům.

Vedle ženy, která křtem stala se bytostí plnou svatosti a nadpřirozené lásky, každá myšlenka, každá touha, každá naděje, místo aby se točila kolem marností nebo vláčela se blátem, stoupá vzhůru ke světlu, ku kráse. Naturalismus a sensualismus pohanů mizí a ustupují spiritualismu a symbolismu křesťanskému. Svět zevnější jest již pouhým zrcadlem světa neviditelného; život pozemský jest pouze cestováním k otcovskému domu, smrt je toliko vchodem do pravého života. Na místo ideálu nižšího, který poutá duši ke hmotě, nastupuje ideál vyšší, který ji unáší do oblastí božských.

Nová žena, když byla svým příkladem povznesla muže výše nad ostatní tvory ku hledání Tvůrce, dokonává své dílo tím, že mu dí hlasem ještě přesvědčivějším: U mne se nezastavuj, kráčeš dále; toliko Svrchované Dobro je hodno tvé lásky. Podej mi ruku a budeme stoupati spolu, abychom v něm hledali štěstí.

Pravý křesťan chápe tuto řeč. Bez odporu poslouchá, a opíraje se o to, co má zde na zemi nejlepšího, totiž o srdce své svaté družky, aby povznesl se k tomu, co je nejlepšího tam nahoře, totiž k srdci svého Boha, zakouší rozkoší, které plynou ze sladkého obcování duší v Kristu. Věrou již obývá v nebi.

Ejhle, zde máme tu pravou účinnou a nejdokonalější přípravu k mučednictví. Ba i rodinný krb je pouhým prozatímním bydlištěm. Konečným cílem těch, které poutá táž naděje, je království nebeské. Za-

sednouti na čestné místo u stolu Otce nebeského jest jim nejdražší ctižádostí. Jsou připraveni na cestu do Vlasti, a proto každý odklad je zarmucuje a každé zkrácení cesty se jim nejvíce zamlouvá.

Jak nemáme se diviti, vidíme-li, kterak v dobách, kdy první a nadšení žáci evangelia živí se těmito vznešenými zásadami, členové pokřesťených rodin, otcové, matky i děti pospíchají společně na smrt jako roj včelek do svého úlu!

Avšak prvním křesťankám bylo vyhraženo přivést pronásledovatele až na nejvyšší stupeň úžasu a věřící na vrchol obdivu tím, že dokázaly, jak lidská slabost za pomoci Boží dovede trpěti vytrvale a umíratí radostně.

Tento zázrak stojí za to, abychom jej prostudovali.

III.

Nic nepůsobí tak energicky na obecný lid, jako hrůza, kterou nahánějí muka a násilná smrt. Tento pocit buď přidržíme lidskou povahu k dobrému jako spasná uzda, buď vhání do hříchu jako zlořečená ostruha.

Hrůza jest obávanou zbraní v rukou tyranů. Slouží jim k ujařmení duší, které až příliš pravidelně raději obětují povinnosti svého svědomí, než aby obětovaly svůj denní prospěch.

Zdaliž už celí národové nezřekli se náboženské víry, aby uposlechli rozmarů vyhrožujících vládců?

Pouze stateční vyvolenci opovažují se hájiti právo proti násilí a své přesvědčení až na smrt. A ještě tyto marně bychom hledali v jistých, hanby zasluhujících dobách dějin, v jistých dobách všeobecného úpadku!

Avšak zde to nebyla pouhá družina vyvolených, nýbrž celý národ, ba co dím, byla to většinou tehdejší t. zv. luza — totiž to, co stojí v národu nejnižší a v nejbídňějším postavení — a tento národ z luzy byl po tři staletí vydán na pospas ve všech částech tehdejšího světa té nejhroznější vládní mašinerii, jaká kdy existovala. Neměl jiného výběru než buď se zřici Krista a žítí, nebo Ho vyznati a zemřítí.

A vskutku, jakmile pánové světa, zvyklí, aby se vše točilo dle jejich vůle, zpozorovali pokrok náboženství křesťanského, rozhodli se udusiti v zárodku tuto cizí „pověru“ a prolíti nezbytnou krev bez ohledu na množství nebo jakost.

Vražedné řádění započalo za císaře Nerona.

Poklesnou na mysli hromadně tito novoobránci před krutostí svých strašlivých protivníků, či postaví se spíše na odpor, aby hrdě oslavili víru, která nedávno zrodila se jim v duších? Otázka tato, pro nás již dávno rozluštěná, opětovala se desetkráté v době tří staletí a desetkráté naplnila hroznou nejistotou církev a radostí její katy.

Není pochybnosti, že v ženě křesťanské dlužno hledati jedno z tajemství oné vítězné statečnosti, kterou ve veliké většině ukázaly dítky evangelia za každé okolnosti. Od chování se ženy při mukách závisel opravdu, aspoň po stránce lidské, osud křesťanství, neboť z tohoto chování se jejího mohla vzéjti buďto slavná vytrvalost, nebo ohavné odpadnutí velikého množství věřících.

Žena byla svou dvojí slabostí: slabostí těla a srdce, zranitelnou stránkou církve za dob pronásledování. Její přirozená povaha jí nepropůjčovala mužné ráznosti, čímž právě vystavena byla nebezpečí, že před soudy se bude strachem třásti a že bolesti dá se překonati. Rovněž její mravní povaha, plná citlivosti, něžnosti a soucitu, nejméně byla schopna snésti

myšlenku nebo pohled na krev, obzvláště když ta krev byla drahou její lásce.

Byla obava, že jako se dá buď jako manželka nebo jako matka hrůzou nebo soucitem pohnouti, tak že v důležitých okamžicích vyjdou jí z úst slova zrady nebo zoufalství a tím stane se kamenem úrazu nového člověčenstva. Poněvadž pak by slabost budila slabost, byl by býval rozmach božského náboženství Kristova zadržen a jeho budoucnost ohrožena.

Avšak Prozřetelnost Boží bděla. Dovedla zažehnati nebezpečnost až příliš jisté a umožnila pronikavé vítězství věci skoro najisto ztracené.

Křest způsobil ten zázrak. Žena, jakmile jednou byla obrozena jeho spasnou vodou, nebyla již ženou, nýbrž stala se hrdinkou. Ať pocházela z rodu vznešeného nebo otrockého, vždy a všude ukazovala, že jest nad své pohlaví, jestliže toho čest jejího Boha vyžadovala.

Ať byla mladá nebo stará, učená nebo neučená, římského nebo barbarského původu, panna nebo žena, vdova nebo matka, vždy ji bylo viděti, kterak klidně čelí hrozným přípravám neúprosné spravedlnosti. Bylo ji viděti, jak s čelem vztýčeným objevuje se před úřadem, jak jistě odpovídá na otázky, jak s toužou důstojností odmítá hrozby i sliby, jak beze strachu pohlíží na rozmanité nástroje mučednické, jak necouvá ani před ztrátou své lidské počestnosti, jak se raduje z odsouzení, jak dává přednost mukám, jak se sama vydává v ruce katů, jak pobízí příliš zdlouhavé dravce, aby ji rozsápali, jak nastupuje na skřipec za bratra, jehož bolest překonala, a konečně jak s úsměvem umírá.

Žena křesťanská dovedla za svého Boha trpěti a umírat!

A co bylo hrdinstvím ještě více překvapujícím, ona dovedla pohlížeti na muka a smrt těch, které

milovala. Jakmile tekla krev jejích pokrevných, aby vzdala Spasiteli lásku za lásku, ona před touto krví nebledla, krev jejích miláčků zdála se jí krásnou na pohled. Když byli mučeni nebo rdouseni její manžel, její dítka, její otec, její matka, její bratři nebo sestry, nebědovala, naopak záviděla jim, obdivovala je, byla přítomna až do posledního jejich vydechnutí, povzbuzujíc je pohledem, hlasem a pohybem.

Jedině tenkrát vkrádala se úzkost do jejího obličeje, jestliže postřehla u těchto drahých obětí nejistý pohyb, nepozorovatelnou skleslost nebo výkřik zármutku. V kritickém okamžiku nacházela ve svém nitru náhle rozechvělém slova svrchované něžnosti, aby je povzbudila, by vznešeně se obětovali.

Bylo to pro ni nevylicitelnou útěchou, nadpřirozenou útěchou, mohla-li klesnouti na kolena, aby zlíbala jejich rány a zachytila jejich drahocennou krev; mohla-li odnésti jako vítězné znamení jejich zmrzačené tělo, aby je počestně pochovala; mohla-li dokončiti svůj život u jejich uctívané hrobky, očekávajíc požehnanou hodinu, kdy v pokoji bude uložena do stínu jejich ostatkův až do příchodu Páně.

A jestliže přece někdy se jí oči naplnily slzami, byly to slzy vděčnosti za tu milost Boží, že byla uznána hodnou býti matkou, dcerou nebo vdovou po mučedníkovi.

Žádné slávy jiné nepovažovaly první křesťanky za rovnu této slávě, vyjma onu, aby samy pro víru směly vydechnouti naposledy pod mečem.

I tážeme se, jakou to mocnou vzpružinu napíjalo evangelium v této křehké bytosti, aby dosáhlo výsledků tak zázračných, jakou neznámou strunu rozechvěla milost, aby vyloudila tyto mimopřirozené zachvěvy? Tajemství to nám odhaluje každá stránka zpráv, které nám vypravují o zápasech, jež pro Boha podstoupily nesčetné křesťanky.

„Proč se směješ?“, otázal se prokonsul mladé dívky, kterou podroboval hrozným mukám. A ona odpověděla: „Raduji se, poněvadž Ježíš Kristus, můj nebeský ženich, vztahuje po mně ruce a volá mne ke svým nebeským zasnubám. Dokonej své dílo, neboť hořím netrpělivostí, abych již byla u něho.“

Jiná panna, která byla drásána železnými háky, volala: „Toto písmo na mém těle označuje vítězství Kristovo.“

„Přeji si umřít zde s vámi, abych s vámi žila v nebi.“ — Takto mluvila třetí, vrhající se na mrtvoly dvou křesťanů, kteří právě podstoupili mučednictví.¹⁾

Hle, takto se vyjadřovala pokřtěná žena, jsoucí ještě v rozkvětu mládí, nevinnosti a krásy.

Avšak její řeč je neméně pevná, když ohrožen je z téže příčiny život těch, které vroucně miluje: „Synu můj,“ pravila vznešená matrona vznešenému mladému muži, jenž byl vlečen na smrt, „synu můj, neohlížej se nazpět, pozdvihni oči k nebesům, tam tě očekává lepší život. Buď bez bázně, trp statečně, umři rád, neboť předcházíš mne do sídla Božího, pramene všeho štěstí.“²⁾

Jiná matka sama donáší v náruči na místo popravné své sedmileté dítě, které před soudcem vyznalo Krista. Políbivši je vřele, odevzdala katu a rozvinula svůj závoj, aby do něho zachytila teplou krev mladého vyvolence Božího.

„Ucti bohy špetkou kadidla,“ pravil úředník zasedající na soudu mladému vojínu křesťanskému. „O pane můj,“ vykřikl hlas ze zástupu, „chraň se učiniti, co se ti poroučí! Chraň se zapřítí Pána! Pozdvihni oči k nebi a tam uzříš Toho, jemuž máš zachovati víru! On bude tvým pomocníkem.“

¹⁾ Akta sv. Pionia a sv. Dionysie.

²⁾ Matka sv. Symforiana z Autunu.

Byla to vojínova žena, která byla přítomna výsledku svého manžela a nedovedla přemoci toto prvé hnutí srdce.

„Špatná ženo,“ řekl soudce, „proč žádáš smrti svého manžela?“

„Aby žil v Bohu a nikdy nezemřel!“¹⁾

Silou, která uschopňovala ženu, aby překonala své přirozené vlastnosti a přinášela i nejtěžší oběti, byla naděje opřená o pevnou víru, naděje svatá, božská, plná vroucnosti a prostá každyčké pochyby.

Tato naděje působila, že byla lhostejnou ke statkům pozemským, ba i k životu, a řídila všecky své touhy ku příbytku, v němž bydlela již její myšlenka, kdež její duše již obejmala Krista, kochajíc se již předem v rozkoši věčné lásky. Od té doby všecky její city se přenášely do Jeho srdce a řeč nezasvěcencům nepochopitelná stoupala jí na rty. Rozkoše, bohatství a sláva byly pro ni pouze v nebi. Tato slova pozbyla pro ni svého pozemského smyslu. Členové její rodiny a její přátelé platili u ní méně za obyvatele země, spíše však za budoucí občany vlasti nadehvězdne. A jako takové je zvláště milovala a jim sloužila.

Bolest, která člověka odtrhuje ode tvorů a přibližuje se ku svrchovanému dobru, zdála se jí dobrem, nikoliv zlem. Ba sama smrt se jí zdála spíše žádoucí, nežli obávanou. Zdaliž nebyla branou, kudy možno uniknouti z tohoto zlého světa a vejíti do světa božského? A když před ní nebo před jejími miláčky otevřela se rudá brána mučednictví, proč by měla couvati nebo se třásti? Nikdy neotvíral se žádnému vítězi krásnější oblouk vítězoslavný, nežli tento.

Svědkové, ať kteříkoliv, tohoto vznešeného tvrzení, že totiž existuje život věčný v sídle Božím, dostávali

¹⁾ Akta sv. Nikandra.

o tom často v hlubinách svědomí spasné důkazy. Častokráte zasahovala je milost tou měrou, že změnila je na jiné lidi.

Pohan, pohřížený ve smyslnostech, neumějící se povznést nad hmotu, zmítaný mezi rozkoší a utrpením, uspaný ve hmotářskou netečnost, cítil se tím rázem probuzený a postavený tváří v tvář nesmrtelné duši, cítil, že stojí před budoucím životem, který byl jinak dokázán, než jak se to dělo všelijakými slovními hříčkami nebo hloubáním ve škole.

Nejistá otázka věčné budoucnosti po smrti, kterou řešila krev tekoucí proudy, stavěla se před něho jako otázka přesná, vážná a poutavá. Poutala jeho duši a bylo mu nesnadno, ji se sebe setřásti pohrdlivostí a netečností. Jistota, jako blesk, míhala se mu pod ostrším meče, který bez ustání stínal křesťany a posílal je do nebe jako zralé klasy živoucí žně.

A bylo zajisté velmi mnoho těch, které až do hlubin vnitra dojímал pohled na mučedníky, kteří přijímali smrt jako narození, takže jeden spisovatel církevní mohl bez bázně, že bude usvědčen ze lži, vmést do tváře císařů tato slova: „Krev, kterou proléváte, je semenem křesťanů.“

A jestliže tato ušlechtilá krev byla krví mladé dívky, obětované v květu panenství, nebo manželky, zardoušené uprostřed jejího manželského štěstí, nebo matky, zavražděné spolu s předměty její lásky, nebo vdovy, obětované v její důstojnosti, kterou jí propůjčovaly její šediny, tu zdá se toto semeno ještě úrodnějším, zázrak ještě nepochopitelnějším, dotvrzení života posmrtného ještě dojemnějším a jeho dokázání ještě nezvratnějším.

Paprsek, který byl spatřován na čele každého mučedníka, zářil leskem ještě oslepivějším na čele těchto něžných a chvějících se obětí, které rozpínaly

ruce v podobě kříže a upíraly zraky k světu neviditelnému, očekávající smrtelnou ránu za osvědčení naprosté víry.

Křesťan, jenž viděl svou sestru v Kristu umíratí s touto odhodlaností, pociťoval při tom, jak celou jeho bytostí projel záchvěv, jenž ho dojal a zocelil. Pochyboval-li ve víře, kolísal-li v odhodlanosti, cítil se tím náhle povzbuzen a posílen. Rděl se za své pochybnosti, styděl se za svůj strach. Jeho vnitřní nálada se najednou zušlechtila a posvětila, a když na-
dešla jeho hodina, také sám dovedl zaplatiti Bohu krví svůj dluh.

A zase naopak, jestliže si křesťan uchoval první zápal víry bez porušení, tu při této podívané chvěl se tíhou nevylicitelného pohnutí. Ve svém nadšení, které přivedeno bylo tím na nejvyšší stupeň, chtěl bez odkladu následovati příkladu, který mu byl podán.

Neodolatelné nadšení hnalo ho do areny s touhou, aby i on směl bojovati a rovněž dosáhnouti palmy toho nejslavnějšího vítězství. Církev, aby zamezila tuto nerozvážnost, která náhle zevšeobecněla, byla nucena vydati censury (církevní tresty) na lehkomyslníky, kteří svévolně se vydávali na smrt.

Tato neočekávaná přísnost nám odhaluje hrdinný stav duše, který pouhá láska ke Kristu učinila tak všeobecným a stálým.

Když čekavec mučednictví dosáhl svého cíle a směl zákonitě vydati se mukám, pak bylo to pro jeho bytost, po kusech trhanou a pálenou, vánkem svrchovaně osvěžujícím, když slyšel milovaný hlas matčin, sestřin nebo manželčin, který poskytoval mu hojných slov útěchy při nejtěžších mukách, slov povzbuzení v okamžiku, kdy zdálo se mu, že již toho nevydrží.

Hrdina, naslouchaje tomuto hlasu, který tak dobře se shodoval s nebeskými hlasy, jež pěly mu

v nitru, stával se na duši dvojnásob nezranitelným. Jsa podporován touto harmonickou hudbou nebes i země, zůstal necitelným ke hrozbám, lichotkám i násilnostem. I on vypouštěl duši usmívaje se na Krista, jenž dostavil se s anděly svými, aby jeho zápas pochválil a svého vítěze vítězoslavně korunoval.

* * *

Z dosavadního nástinu našeho vyplývá první poučení, které zasluhuje, by se o něm pozorně přemýšlelo v těchto dobách našich, kdy proti víře křesťanské znovu se útočí.

V dávném zápase, který se rozvinul mezi evangeliem, tehdy ještě neznámým, a mezi světem, který se proti němu zdvihl, žena vyplnila dokonale svoji důležitou úlohu. Napomáhala apoštolům vztýčiti velikou budovu, vystavenou na Ježíši Kristu, do níž mělo se uchýliti obrozené lidstvo. Jejím ctnostem, její víře a jejímu působení náleží čest, že z veliké části pomáhala vštípati ve svědomí zásady, které jsou nyní nejbohatším dědictvím národů vyšších, národů mocnějších. Bez její drahocenné pomoci byly by pravdy, které zapudily barbarství a zavedly civilizaci, dlouho bývaly ovládány pýchou a jinými neřestmi mužů.

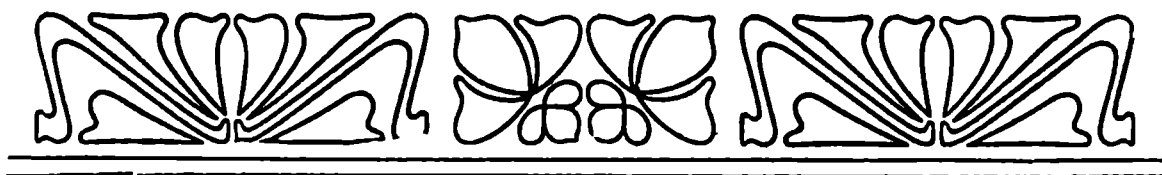
Dějiny nám dovolují dodati, že bez horlivosti ženy, bez jejího hrdinství a příkladů, zasluhujících obdivu všech staletí, dílo evangelické nebylo by tak snadno zvítězilo nad neusmířitelným odporem, který se mu kladl v cestu. Prostřednictvím obrácené ženy, všude šířící novou víru, vláha božské milosti se rozšířila a rozdělila v nesčíslné praménky, které razily si cestu buď do otevřeného nebe, buďto po naší zemi a pronikly lidskou půdu ve všech směrech, aby ji zavlážíly, zúrodnily a konečně pokryly božskou květenou svatosti. Přispěním ženy, vznešené pomocnice

apoštolů, byl svět ponenáhlu proniknut semenem evangelickým, byl obrácen a přeměněn.

Má-li nynější svět zůstat křesťanským, přes nepříznivý vítr, který žene nynější dobou do duší lidských bezbožnost a pronásledování, zůstane jím jedině pomocí ženy, pochopí-li totiž a vykoná-li žena plně svou povinnost. Ať tedy neztrácí s mysli úlohy, která jí přísluší! Jestli stále nástrojem spásy v rukou Božích. Od ní závisí záchrana ohrožené víry a s věrou záchrana drahocenného dědictví, které nám odkázala minulost, jestliže totiž se odhodlá pro Krista nedbati posměchu, podstoupiti každou zkoušku, ba i samou smrtí pohrdati.

Tímto způsobem zakoření navždy kříž do svědomí svých dítek, napustí srdce svého manžela dobrou vůní evangelia a tak rozšíří do celé společnosti proudy milosti, které vnuknou i samým největším bezbožníkům pocit blahodárné přítomnosti Boží.

Část druhá.

Jak dovede žena chrániti pronásledovanou církev.

Ne bez zármutku jsme zjistili, že mužové vyšších tříd vystoupili ohromnou většinou jako neusmířitelní nepřátelé proti rodící se církvi. Ti, kteří ovládali veřejné mínění svými spisy nebo řečmi, zprvu novou nauku ignorovali. Počítali totiž s tím, že budou-li o ní zúmyslně mlčeti, dojísta ji připraví o důvěru, Neboť existuje nebo může existovati něco, čím by se nezabývali spisovatelé nebo filosofové?

Brzy však byli událostmi donuceni, aby pronesli se o Ukřižovaném a jeho učednících, což učinili s ne-libostí. Počítali na to, že svými pošklebky ubijí směšnou „pověru“ otroků. Neboť může snad projíti nějaká myšlenka, jestliže vynikající duchové jí zastavují cestu?

Vyšší krása učení evangelického neúčinkovala na tyto předpojaté duše. Pýcha zbavovala je jasů slunečního jako neproniknutelné stínidlo. Ti pak, kteří vládli nad světem zákony a silou, záhy postřehli vážný stín této tajemné moci, která mohutněla u jejich nohou. Jejich pozornost ihned se probudila, viděli v křesťanské obci soupeřku své vážnosti a ohrožení svých naprostých práv. Od toho okamžiku zabývali se jenom tím, jak by ji potlačili. Císařové, jejichž

jméno se těší pověsti mužů umírněných, v tomto ohledu se vyrovnali největším ukrutníkům. Zuřivost moudrého Marka Aurelia překonala samu krutost Neronovu.

Korunovaní nepřátelé křesťanů nacházeli věrné vykonavatele své císařské vůle v zástupu vysokých úředníků, které roztrousila obrovská vládní správa římská po veškerém světě. Všichni se předstihovali v horlivé poslušnosti, totiž v nesnášlivosti a krutosti.

Překážka, kterou jim Prozřetelnost stavěla v cestu, byla na pohled velmi slabou, ve skutečnosti však nepřekročitelnou. Bylo to zrnko písku, řkoucí ve vhodném okamžiku rozzuřenému oceánu: „Dále nepůjdeš!“

Bůh stavěl v blízkost císařův, až příliš náchylných k podezřívání a odsuzování na smrt, čas od času ženy srdcí soucitných, jimž nejednou se podařilo vítězně obhájit milosrdenství a spravedlnost. Když pak nebylo mocných advokátek v paláci Caesarů, aby hájily pronásledovaných, tu zdvihala se v příbytcích soudců armáda dobrodějek, aby zlo mírnily.

Císařovny a velké dámy mohly v pokoji užívat svého bohatství a nevšímat si krvavého boje, který se rozpoutal mezi věrou, neznající leč jen umírat, a mezi mocí, neznající leč jen zabíjet. Avšak takového smýšlení nebyly. Měly soucit s oběťmi a směle zakročovaly, aby zadržely rámě, které je bilo, nebo aby ošetřovaly jejich rány. Sladká zjevení pokoje, milosrdenství a hrdinství jsou to, která mírní pohled na výjevy hrozného barbarství, naplňující hrůzou po tři staletí křesťanský svět při jeho vystoupení v dějinách.

I.

Roku 63. žil apoštol Pavel v Římě již ode dvou let. Byl vězněn na čestné slovo a čekal na hodinu, kdy měl se dostaviti k nejvyššímu soudu, k němuž byl volán. Pod stráží vojáka bydlel v bytu jím najatém v sousedství pretorianského tábora. Během svého pobytu ve hlavním městě císařství nezůstal tento horlivý kazatel nečinným. Svým slovem obrátil četné vojáky, ba i samé důvěrníky císařského paláce.

Tehdejší Caesar slul Nero. Již po dobu devíti let bez ustání projevoval přízeň křesťanům. Ba dal jim pronikavý důkaz své přízně tím, že dal úplnou svobodu sv. Pavlovi.

Příčina této neočekávané náklonnosti není nepovědoma. Je známo, jaké důvěře se těšila dlouhou dobu pověstná Sabina Poppea u syna Agrippina. Obrátivši se na víru židovskou, využítkovala svého vysokého postavení, aby prospěla svým souvěrcům. Křesťanům pak, kteří byli dosud ode všech mícháni se Židy, dostalo se přirozeně také dobrodiní této ochrany.

Ale nejen Sabina dovedla nakloniti ducha budoucího tyrana k náboženské snášlivosti. Ještě jiná žena, jejížto jméno jest sice nejisté, za to však její skutečná existence zcela jista, projevovala také přízeň zájmům křesťanů. Dostalo se jí toho štěstí, že byla obrácena sv. Pavlem, jak nás o tom zpravuje několik Otců církevních. Právě ona otevřela kostel v paláci samého císaře.

Zdaliž není možno říci, že tyto dvě ženy byly postaveny poblíže trůnu Neronova proto, aby bděly nad dětstvím křesťanským, aby mu pomáhaly při prvních jeho krocích v Římě a aby ho hájily proti nástrahám nedůvěřivé a bezohledné moci? Za jejich přízně či-

nila víra veliký pokrok v lidu, v armádě i v paláci. Již v této době, dle slov dějepisce Tacita, tvořili věřící ohromné množství. Podle svědectví apoštolova byla jejich obec slavná po celém světě.

Víme, jak Neronova přízeň ku křesťanům změnila se v zuřivost, jíž není rovné. Není to nic divného u tohoto muže. Zdaliž nezardousil svou matku, kterou byl vášnivě miloval? Zdaž neusmrtil své učitele Burrha a Seneku, když je byl dříve zahrnul poctami? Konečně, zdaliž kopnutím nezpůsobil smrt Sabiny Poppeje, která byla tak dlouho jeho modlou?

Po tragickém konci Neronově v dynastii Caesarů na trůně císařském následovala rodina Flaviů. Zaujímal je třicet let. Bouře, podnícená krvavou zuřivostí předešlého císaře, náhle se utišila, aby popřála místa krásnému dni. Víra mohla znova započítati svůj dobývačný pochod. Vláda Flaviů popřála učedníkům Ježíše Krista dlouhou dobu svobody a štěstí. Těšili se nejen snášlivosti císařů, nýbrž i jejich přízni. Vysvětlení této náhlé změny není snadno uhodnouti. V této nové vládnoucí rodině byli mužové skoro ve směr pohané, avšak ne tak ženy.

Svatá Petronilla, Aurelia Petronilla, kterou staré podání prohlašuje za duchovní dceru sv. Petra, má totéž jméno jako otec Vespasiánův. Byla tudíž sestrou nebo velmi blízkou příbuznou tohoto vladaře.

Dvě svaté Domitilly, Flavia Domitilla, teta a neter, byly s ním ještě v užším svazku, neboť mladší byla jeho vlastní vnučkou.

Ejhle tedy, tři slavné světice křesťanské byly úzce spřízněny s císaři Vespasiánem, Titem a Domiciánem. A nijak nepřeháníme, tvrdíme-li, že i u dvora samého bylo mnoho jejich příbuzných a přítelkyň, které vyznávaly s nimi společnou víru. V císařském paláci za vlády Flaviů byla vždy kvetoucí obec křesťanská.

Jelikož císařové trpěli novou vírou u členů vlastní rodiny, tedy dojista je také ani nenapadlo, aby pronásledovali poddané. Naopak, ctnosti, jichž byli svědky, vnukali jim opravdovou přízeň k evangeliu. Jestliže ohledy politické jim bránily, aby se sami také neobrátili, tedy aspoň nepohlíželi nepřívětivým okem na obrácení jiných.

Císař Domicián, poslední svého rodu, adoptoval dva syny svaté Domitilly. Pohlížeje na ně jako na vlastní své děti, přijal je do svého domu a dal jim své jméno, jakož i jméno svého otce. Ustanovil je za své nástupce na trůnu a připravoval je k vysoké důstojnosti, která na ně čekala. Nuže, tito synové svaté Domitilly byli matkou vychováni s největší pečlivostí. Učinila z nich horlivé křesťany. Mohli z nich snad býti Konstantinové o dvě stě let napřed! Mohlo to býti křesťanství, zasedající na trůn císařský již ku konci prvního století! Jaká to byla naděje pro věřící!

Avšak ještě nepřišla hodina. Domáci truchlohra učinila konec tomuto stavu. Podezřívavý Domicián, zachvácen byv náhlou zuřivostí, zahubil otce budoucích císařů, poslal do vyhnanství jejich matku a jejich sestřenici, povraždil jejich služebnictvo, a oba budoucí císařové zmizeli, nenechavše v dějinách po sobě ani stopy.

To bylo znamením ke druhému pronásledování křesťanů. Bylo strašlivé. Láska a soucit, které projevovali křesťané vůči jeho obětem, zdály se Domiciánovi neodpustitelným zločinem.

* * *

Skoro celé druhé století bylo vyplněno vládou slavných císařů pode jménem Antoninů. Jejich příliš vychvalovaná vláda pokračovala v kruté politice Domiciánově, ještě ji přitěžujíc. Svatý Ignác z Antio-

chie za císaře Trajana, svatá Symforosa a její synové za Hadriána, svatá Felicita za Antonina, svatý Polycarp za Marka Aurelia byly ty slavné oběti, které označovaly cestu na Kalvarii, po níž tenkrátě kráčela církev.

Byla to doba, v níž pokřtění filosofové obraceli se k filosofům korunovaným, aby hájili utlačovaných. Nadarmo dovolával se Justin, Athenagoras a jiní obhájcové křesťanští pro své bratry práva na víru a na život. Ani důvody, ani výmluvnost nedovedly přemoci krutou zatvrzelost panovníků, kteří jsou vyhlašováni za mírné.

Za Antoninů pokračovalo utlačování křesťanů bez milosrdenství až do dne, kdy pokyn pouhé ženy je na nějaký čas zastavil.

V paláci Marka Aurelia vyrůstala mladá dívka podivuhodné krásy. Křesťanský kněz, jménem Hyacinth, bděl nad ní v dětství a zastupoval jí otce. Nikdy neměla zapomenouti na jeho vyučování.

Slula *M a r c i e*. Byla sice pouhou otrokyní, avšak syn Marka Aurelia si ji oblíbil. Když pak se stal císařem, povýšil ji za svou milostnici a brzy potom za manželku. Ačkoliv jí nedal úředního titulu císařovny, přece jí udělil všecka práva s ním spojená a dovolil jí, aby je směla veřejně prováděti. Jsouc v srdci křesťankou, ovládala tohoto netvora, který slul Kommodus, a konečně ho i získala věci, sobě tak drahé. Pronásledovatelé jako na slovo ihned odložili zbraně po celém povrchu světa. Ačkoliv nařízení protikřesťanská byla stále v platnosti, proto přece úředníci, majíce na zřeteli tu, která měla jejich osud ve svých rukách, mimoděk chránili se odsuzovati křesťany, kteří byli jim přiváděni k soudu.

Marcie se odvážila ještě více. Nařídila papeži Viktorovi na Palatinu, aby jí zaopatřil seznam věřících, kteří byli držáni ve vězeních nebo v dolech.

Dala si podepsati od císaře jejich omilostnění a kněz Hyacint, opatřený jejím plnomocenstvím, prošel celou říší, aby dohlédal na řádné vyplnění tohoto velikého díla omilostňovacího.

Vlivem Marciiným zakončilo se druhé století hlubokým mírem, ačkoliv započalo způsobem tak zhoubným náboženství křesťanskému. Jméno této ženy, která nebála se použití svého vlivu ke službě utiskovaných, zasluhuje, aby bylo zachováno a vyslovováno s úctou.

* * *

Myšlenka náboženské snášlivosti ovládala na vysokých místech i po smrti Kommodově a po zmizení Marciině. Vliv této poslední nezmizel náhle. Během devíti let své vlády neskrýval Septimius Severus, první císař syrský, své úcty k poddaným pokřtěným. Za vlády předešlého císaře byl konsulem a přívržencem plánů Marciiných.

Pohané reptali hlasitě, vidouce, jak dává svému synovi prvorozenému křesťanku za kojnou, jak činí svým důvěrným přítelem křesťana Evoda, jak ponechává ve své službě křesťany, předešle uvedené do paláce ve velikém počtu, a konečně jak vyhrazuje nejzáviděnější hodnosti následovníkům nového náboženství.

Potají byl připravován násilný převrat a církev měla krutě odpykati toto své výsadní postavení. Septimius Severus, znepokojený již reptáním lidu, počal se rozčilovati. Objevil se edikt, který měl zakázati křesťanskou propagandu a naříditi pronásledování nově obrácených a jejich soudruhů.

Bylo to znamením k pronásledování. Brzy stalo se všeobecným. Zvláště Afrika byla zaplavena krví.

Císař chtěl ztrestati rozumovou převahu, kterou tehdy na jevo dávala slavná škola křesťanská v Alexandrii.

* * *

Kolem r. 222 se tato bouře značně mírnila, až konečně čtyři léta později úplně ustala.

Tehdy totiž držela otěže vlády osvícená žena. Jmenovala se M a m m a e a.

Tato kněžna byla ducha vzdělaného a zušlechtěného. Origena, velikého učitele církevního, měla ve veliké úctě. Povolalať kdysi tohoto slavného mistra k sobě, ubytovala ho pod vlastní střechou a pod jeho vedením prodělala opravdu celý kurs v učení a mravech náboženství křesťanského. Oblíbila si evangelium.

Po rychlé přechodní vládě svého synovce Elagabala (Heliogabala), mladého to muže, jenž byl pro své mravní výstřednosti zavražděn, vládla sama nad světem po třinácte let jménem svého syna Alexandra Severa. Obklopila císaře samými křesťany a vychovávala ho v citech, svému zamilovanému náboženství velmi příznivých. Alexander úplně činil zadost matčině pečlivosti. Vyrůstal v obdivu k Ježíšovi. Jeho obraz choval na očích a jeho pravdy stále měl v ústech. Zachovával jeho přikázání a ve věku, snadno náchylném k vášním, žil ctnostně, mírně a cudně. Byl pýchou Mammaeinou a nadějí věřících, když tu zemřel, byv zavražděn v náruči matčině od vojáků, jimž nelíbila se jeho láska k pořádku.

Během této příliš krátké vlády byla církev svobodná a vzkvétala. Ano i právo majetkové jí bylo přiznáno. Pevně se zreorganisovala, vyplnivši prázdné řady kněží. Víra, na okamžik rdousená v duších, nabyla opět svého rozpětí ve světě.

Zdaliž nezasluhuje jméno Mammaeino, aby mu bylo žehnáno?

Maximin, vrah a nástupce Alexandra Severa, nemohl milovati těch křesťanů, s kterými se setkával všude za vlády dřívější a na něž pohlížel jako na přívržence své vznešené oběti a tudíž jako na své osobní nepřátele. Popustil úplně uzdu své nenávisti a rozvířil proti nim zuřivé pronásledování, které trvalo deset let. Zasáhlo zvláště biskupy, kněze a jáhny, kteří umírali ve velikém počtu.

* * *

Církev nedoznala úlevy, leč až r. 244. V této době nastalo utišení, které jí dovolilo, aby si trochu oddechla a zotavila se po krutých ztrátách. Tehdy vládli dva císařové, známí pode jménem Filippů.

Jim po boku stkvěla se kněžna křesťanská. Nazývala se Otacilia Severa. Byla rozumná a vzdělaná, a vyhledávala a také dosáhla přátelství Origenova. Jako tolik jiných, i ona podlehla vlivu velikého Alexandrijce. Obdivovala se jeho nadání a dopisovala si s ním o hlubokých předmětech filosofických.

Ký div potom, že taková žena přivedla k úctě ku křesťanství svého manžela Filippa Araba i syna, dva to chrabré vojáky, ač málo ve svědomí úzkostlivé ve výběru prostředků, jimiž by se domohli moci? Dostavše se zločinem k moci nejvyšší, byli sice trochu barbarských mravů, nicméně měli v úctě víru Otaciliinu.

Za jejich pětileté vlády měla vznešená císařovna úplnou svobodu posluhovati bratrům v Kristu. Využítkovala jí měrou vrchovatou.

* * *

Decius, vítěz nad těmito dvěma vládci křesťanskými, mstil se bez milosrdenství nad těmi, jež pokládal za přívržence svých nepřátel. Sotva že se stal

pánem říše, již vydal hrozný edikt. Nařídil, aby se nešetřilo ani nejhorších prostředků na vyhlazení nepřátel pohanských bohů. Bylo uposlechnuto doslovně jeho rozkazův, a za dvě léta jeho vlády byla to hrozná porážka křesťanů. Mnozí z nich, jati hrůzou při pohledu na muka svých bratří, pozbývali odvahy.

Byla to doba velikých mučedníků i odpadlíků. Kdežto křesťané, jako Agatha, Perpetua, Cyprián, Saturnin, nechročeně umírali, jiní, aby si zachránili život, obětovali, nebo aspoň předstírali, že obětují bohům.

* * *

Po nastoupení císaře Valeriána se všecko náhle změnilo. Tento panovník prováděl s počátku náboženskou politiku zcela opačnou než Decius. Choval se ku křesťanům s největší dobrotou, učinil je svými důvěrníky a svěřil jim důležité úkoly. „Palatin vypadal jako chrám Kristův,“ praví jeden očitý svědek.

Valerián byl stařec slabé a dobrácké povahy. Podléhal tehdy vlivu Saloniny, své snachy. Pokud vliv této mladé ženy trval, věřící nemohli si vynachváliti kroky císařovy. Na neštěstí vrtkavý ten vladař ku konci svého panování dal se ovládati zaslepeným sektářem Makrinem. Makrin, stav se prvním ministrem, přemluvil svého pána, že spása státu spočívá v úctě starých bohů, a vymámil na něm dva přísné dekréty proti všem, kdož by odpírali obětovati kadidlo jejich sochám. Svatý Sixtus a svatý Vavřinec podali uprostřed muk příklad hrdinské stálosti tisícům věřících, kteří vyznávali svou víru právě tak statečně jako oni.

Když Valerián upadl do zajetí Peršanů, bylo první péčí jeho syna, aby uveřejnil mírumilovný edikt. Nejen že zakázal znepokojovali křesťany, nýbrž nařídil, vrátiti jim jejich kostely, hřbitovy a všechnu majetek,

který jim byl zabrán. Salonině rozhodně přísluší čest, že vnukla Gallienovi toto jednání plné mírnosti a spravedlnosti. Byla také nadána neobyčejným duchem. Jsouc zanedbávána manželem, začala se zabývatí věcmi rozumovými. Veliké potěšení nacházela ve studiu filosofie. Evangelium ji poutalo. Studovala je, chápala, těšila se z něho, milovala je a věřila v ně. Opustivši filosofy Plotina a Platona, stala se žačkou Ježíšovou a žádala o křest. Staré mince, mající její obraz, nepřipouštějí žádné pochybnosti o jejím obrácení. Jsou označeny tajným znaménkem, s kterým se setkáváme pouze na památnících křesťanských. Je to výraz: „In pace — V pokoji“.

Když Otcové církevní zahrnovali chvalami Galliena, tohoto velenábožného císaře, tohoto panovníka v pravdě přítele Božího — jak ho jmenovali — žehnali také skryté ruce, která dávala veřejným záležitostem popud, z něhož církev mohla jenom se radovati.

* * *

Touže dobou poutala jiná žena pozornost celého Východu. Byla to Zenobie, obdivovaná královna Palmyrská. Podařilo se jí totiž v jedné provincii římské založiti kvetoucí království.

„Byla muž srdcem,“ dle slov jednoho historika, ale milostností a ctností byla nejdokonalejší ženou své doby. Když jela na koni v čele svých zástupů, majíc zlatou přilbu pyšně posazenu na krásou zářící hlavě, ramena obnažená jako Amazonka, purpurový šat podpásaný v boku pásem, posetým diamanty, podobala se oslepujícímu vidění. Nadšení jejích vojáků a lidu pro ni hraničilo až se šílenstvím. Také její mravní vlastnosti nezůstávaly v ničem za jejím vybraným zevnějškem. Duše její byla otevřena všemu čistému, vznešenému a velikému. Milovala krásné my-

šlenky a konala krásné ctnosti. Byla cudná, přísná a milostivá. Křesťanství se jí líbilo. Byla nadšena pro evangelium. Pavla Samosatského, biskupa v Antiochii, učinila svým prvním ministrem. Od něho naučila se znáti Ježíše Krista a ctíti Jeho církev.

Pod takovou královnou žili křesťané na Východě svobodně, bezpečně a šťastně. Nic nezadržovalo pokroku víry v jejích státech.

* * *

Po Zenobii a Salonině dostavila se nová doba krvavého pronásledování. Císař Aurelián, jehož matka byla kněžkou boha Slunce v Sirmiu, snil o tom, jak by všechna náboženství přeměnil v kultus Slunce. Poněvadž jedině kultus křesťanský zdál se mu k této přeměně nezpůsobilý, umínil si potlačití jej násilně a rozpoutal deváté všeobecné pronásledování.

Účinky jeho bylo pozorovati až do nastoupení Diokleciánova. Vláda tohoto šťastného vojáka připravila napřed církvi patnácte let oddechu a zotavení. Křesťané mu byli dítkami. Obklopil se jimi, jeho paláce v Římě a v Nikomédii byly jich plny. Velitelem první kohorty jeho tělesné stráže byl svatý Šebastián. Jiný křesťan, Dorotheus, byl jeho komořím a na nějakou dobu také prvním ministrem. Mezi pokřtěnými poddanými vybíral si především guvernéry měst a provincií. Konečně biskupové dostávali od něho úřední charakter a byli bráni mezi císařské rádce.

Za těchto podmínek mohlo křesťanství jenom vzkvétati. Počet nových obrácení byl ohromný. Nádherné chrámy vyrůstaly z půdy jako zázrakem. Bylo lze cítiti, že konečné vítězství je blízké.

Tajemství této politiky Diokleciánovy bylo ukryto v jeho srdci, neboť miloval něžně svou ženu P r i s k u

a dceru Valerii. Nuže, obě tyto ženy byly pokřtěny, obě plnily zbožně své povinnosti k Ježíši Kristu. Obě se pečlivě vystříhaly objeviti se při veřejných ceremoniích a otevřeně se hlásily ke svým spolubratrům ve víře.

Není pochyby, že císaři ukládaly toto příznivé chování ku křesťanům jeho důstojnosti otce a manžela. Měl na očích důkaz, že evangelium vnuká duším jen obdivuhodné ctnosti a vznešené city.

A přece tento panovník, tak hodný chvalořečí, připojil své jméno k jedné z nejhroznějších válek, vypovězených církvi a jejím dítkám.

Na neštěstí stal se totiž tchánem a spolucísařem velepověstného Galeria, hrubého to surového vojáka, nesmírného pověřčivce a sektáře plného slepé nenávisti. Napřed dlouho odporoval fanatickému popichování Galeriovu, ale na konec přece podlehl výhrůžné zlobě svého spoluvladaře a podepsal vše, co se mu předložilo. To, co se mu předložilo, byly čtyři dekréty, ráz na ráz odsuzující jméno křesťanské ke zničení. Byl vydán rozkaz ničiti kostely, páliťi svaté knihy a zatočiti všemi prostředky s „bezbožným plemenem“. Na rázný popud Galeriov byl to vraždění, jakého země ještě neviděla.

Dioklecián, hluboce zarmoucen, zřekl se své moci a odešel ztrávit své poslední dni do neznámého útulku, kdežto jeho žena a dcera, jsouce od něho odloučeny, bloudily bídě sem a tam, hledající marně útulku, a skončily životy rukou katovou.

Zatím co pohanství, které nechtělo umřítí, činilo pokus raději vylidniti zemi, nežli ji viděti křesťanskou, veliká krajina, totiž Gallie, těšila se hlubokému pokoji pod moudrou správou césara Konstancia Chlora. Tento panovník nedbal rozkazů Galeriových a chránil na dále křesťanův. Ba, vyhnal od sebe

takové služebníky, kteří projevili ochotu zřici se raději Boha, nežli svého místa.

Podle tohoto nástinu lze poznati muže, v jehož žilách kolovala krev vznešené světice, o níž budeme mluvit ihned, muže, který vdechoval s radostmi první lásky vůni ctností pokorné křesťanky, kterou ve svém mládí pojal za choť.

S v a t á H e l e n a ! Toto jméno přineslo štěstí nejen věřícím Gallům, nýbrž je nerozlučitelné ode jména Konstantinova, ode jména císaře římského, který byl jejím synem a který první napsal na své vítězné prapory posvátný monogram Kristův.

Ona právě vychovala tohoto hrdinu v citech, které sama chovala po celý život, vstúpila mu svou zbožnost a připravila ho k poslání, jež mu bylo Prozřetelností určeno. Theodoret to tvrdí výslovně.

S v a t á H e l e n a ! S tímto jménem ženským končí doba pronásledování, víra se šíří v celém světě, církev se ukazuje veřejně v basilikách, kadidlo stoupá vzhůru před oltáři pravého Boha, Palestina stává se lidstvu svatou zemí spásy, kříž září na korunách králů.

* * *

Pozdravili jsme a načrtli několika rychlými tahy krásné postavy žen, které ve stínu svých paláců neostýchaly se zajímati se o osud pokorných žáků Ježíše Krista. Pronásledovaná církev byla jim díky zavázána za 120 klidných let, kterých dostalo se jí od Nerona až po Konstantina na její cestě plné nepřátel, nebezpečí a krve.

Byla to leta požehnaná, kdy nahromaděné zříceniny se opět vhodně stavěly, rány se zacelovaly, mezery v kněžstvu se vyplňovaly, činnost apoštolská znovu vzkvétala a získávala evangeliu půdu, během zlých dnů ztracenou.

Tyto vznešené ženy, řídíce se pudy svého srdce, otevřeného milosrdenství a nadějí, které Kristus přinesl na svět, byly lidštější, intelligentnější a političtější než osobnosti, které držely v rukou svých osudy pokolení lidského. Sloužíce Bohu a církvi, sloužily pokroku vůbec, a jejich dobrota byla jim spolehlivým vůdcem.

II.

Vedle těchto žen z kruhů nejvyšších, z tohoto světa aristokratického, z něhož vybírány byly osoby pro nejvyšší úřady v říši římské, také ani ženy z třídy hned bezprostředně po této následující nikdy se nerozpakovaly taktéž zakročiti, aby, pokud v jejich moci bylo, mírnily bědy pronásledovaných křesťanů.

Zatím co jejich otcové a manželé chystali vězení, okovy, mučidla a meče, tyto slavné patricijky shromažďovaly se kolem obětí, aby je podporovaly a těšily.

Možno říci, že Prozřetelnost je umístila u kořebky náboženství křesťanského jako milující a oddané matky a uložila jim, aby mu zachovaly život navzdor mocným nepřátelům, kteří mu přísahali smrt.

Jest nesnadno, hned na první ráz přesně stanoviti, v jakém poměru přestupovaly velké dámy starého světa ku křesťanství.

I nejslavnější jména, která čteme v „Životech mučedníků“, prozrazují tam svou vznešenost pouze očím víry. Neboť svaté ženy jsou tu pouze jmenovány jmény: Lucina nebo Lucia (Světlá), podle světla, které osvětlovalo jejich duše; Felicitas (Štěstí) nebo Perpetua (Věčná) podle štěstí, jehož zakoušely tím, že se na věky zasvětily Spasiteli; Regina (Královna), Colomba (Holubice), Agnes (Ovečka), podle velikosti,

krásky a něžnosti, kterou po jejich osobách rozestírala milost Boží; Sophia (Moudrost) a Irena (Pokoj), podle vznešené moudrosti, kterou přijaly, a podle svrchovaného pokoje, který vládl v jejich srdcích.

Tato obrazná jména nám sice odhalují tajemství jejich vnitřní přeměny, způsobené křesťanstvím, avšak nedávají nám ani tušiti, jaké společenské postavení zaujímalý tyto ženy, jimi poctěné. Ženy vstupovaly tehdy do církve asi tak, jako dnes vstupují do kláštera: na prahu totiž odkládají všechny tituly. Bratrům byly sestrami v Kristu a ničím více.

Nicméně přece ve zprávách, podaných o životě a smrti prvních křesťanek, jest plno asi takovýchto poznámek: dcera prefektova, konsulova, pošlá z rodiny senatorské, zrozená z rodičů slavných, pocházející z rodu vynikajícího.

V katakombách, v těchto podzemních pohřebištích, kde církev dohromady shledává kamenné a mramorové archivy, jisté náhrobní nápisy, které jsou roztríděvány podle staletí a podle rodin, podávají nám vlastní jména velmi přesná a hodnověrná.

Značný počet prvotních věřících žen náležel do rodin Korneliů, Caeciliů, Aemiliů, Anniů, Pomponiů, a byly to potomkyně mužů, kteří vyhrávali řady bitev, dobývali celá království, veleli mnohým národům a zanechali po sobě v dějinách množství nehynoucích památek.

Bylo to krásnou podívanou, patřiti na dcery těchto hrdinů, jak rozvíjely ráznou odhodlanost, zděděnou po předcích, ne však již ku zotročování světa, nýbrž aby zajistily zemi tu nejnutnější svobodu, svobodu duší a svědomí.

Pohlédněmež na některé z těchto velkých dam, o nichž nám ústní podání zachovalo věrnou zprávu pro jejich vynikající služby, které prokázaly první utiskované církvi.

Nejslavnější z těchto nám známých jmen, jest jméno Lucina.

Se jménem tímto setkáváme se skoro na každé stránce „Životopisů mučedníků“. Čteme je ve zprávách, které se vztahují na doby apoštolské, čteme je ještě na památnících z doby Diokleciánovy.

Nejméně tři patricijky to jméno nosily.

První z nich darovala křesťanům jeden z jejich nejstarších hřbitovů, totiž onen, který později se přeměnil v ohromnou katakombu, známou pode jménem katakomby sv. Kalixta. Nejctihodnější svatyní tohoto starého pohřebiště je dosud krypta svaté Luciny. Malby, které tam spatřujeme, sáhnají do věku apoštolského. Tato Lucina, která znala sv. Petra a sv. Pavla, byla spřízněna s rodinami, které tehdy platily v Římě za nejprzednější. Nalezené nápisy nepřipouštějí o tom žádné pochybnosti.

V roce smrti Ježíše Krista byl jedním z konsulů v Římě Aulus Plautius. Jsa v čele armády, vydobyl Římu během doby od r. 43. do 47. Velkou Britannii. Po svém návratu byl odměněn ohromnými počtami. Radost jeho však nebyla úplnou. Když přišel domů, našel svoji ženu Pomponii Graecinu oblečenu ve smutek a pohříženu v truchlivost. Oplakávala prý smrt Julie, své příbuzné, která byla zardousena na rozkaz Messalinin.

Oplakávala ji čtyři roky, a poněvadž tak dlouho trvající zármutek zdál se lidem nepochopitelným, byla obžalována z „cizí pověry“. Pro tento přečin byla postavena Pomponie před rodinný soud, jak toho žádal patricijský zvyk, avšak byla osvobozena vlivem svého manžela, jenž ji vřele miloval.

„Cizí pověra“! Právě pod tímto jménem bylo ze začátku známo v Římě náboženství křesťanské. Podle toho vidíme, z jakého zločinu byla podezřívána žena

Aulova. Její nepřátelé se nemýlili. Katakomby nám o tom podávají skutečný důkaz. Ve druhém století byl na pohřebišti Lucinině pochován její vnouček Pomponius Graecinus. Dále pak jest dějepisně zjištěno, že pole, na němž vykopány byly tyto katakomby, náleželo rodu Pomponiů.

Druhá *Lucina*, žena přesvatá, femina sanctissima — jak o ní praví Akta mučedníků —, pocházela z potomstva předešlé, neboť odvolávala se na právo a také je měla nad hřbitovem, o němž právě jsme se zmínili. Za pomoci duchovenstva pochovala tělo papeže Kornelia v arenariu, které jí patřilo a sousedilo s katakombou svatého Kalixta. Tato událost se stala r. 253. Ona také se postarala o to, aby ostatky svatého Petra a svatého Pavla byly přeneseny a uloženy na místě důstojnějším.

Třetí *Lucina* byla vnučkou císařovou, dcerou římského prefekta a ženou Falkonia Piniana, bývalého prokonsula v Asii.

Její oddanost k církvi za hrozného pronásledování Diokleciánova nemá sobě rovné. Zdálo se, jakoby se těšila jisté nedotknutelnosti v době, kdy padaly i ty nejpřednější hlavy. Mučednická akta svatého Šebastiána, svatého Marcela, svaté Viatrice a dvaceti jiných mučedníků mluví o ní s největší chválou. Líčí ji jakožto vynikající dobrodějku, která vynakládá vše: své bohatství, své kouzlo, svůj vliv, jen aby pomohla křesťanům připraveným o vše, pronásledovaným a na smrt odsouzeným. Její smělé počínání upozornilo konečně úředníky, kteří, neodvažující se vložiti ruky na ni, odsoudili na smrt dva kněze: Krispa a Jana, kteří jí ve všech podnicích pomáhali. Vyhledala jejich ostatky a pochovala je pět mil od Říma ve dvojí hrobce, nedávno odkryté, která nesla ještě pečeť Lucininu. Když tato pečeť byla srovnána se zprávami v Životech mučedníků, bylo stanoveno s naprostou

jistotou, že tato Lucina byla vskutku ženou Pinianovou.

V roce 305., právě když se chystala na útěk, aby vyhnula se nebezpečí jí hrozícímu, zjevil se jí jeden z mučedníků, které pohřbila, aby jí oznámil brzké vítězství víry křesťanské.

* * *

Touže dobou prokazovala jiná, rovněž vznešená žena neméně znamenité služby bratřím v Kristu.

Křesťané, zbavení kostelů a hřbitovů na rozkaz Diokleciánův, nacházeli se v bolestných rozpacích. Dva papežové: svatý Marcellin a svatý Marcel, obrátili se na matronu Priscillu. Na jejich prosby dala Priscilla provést značné práce na svém rodinném pohřebišti. Dala tam vyhloubiti spodní poschodí s galeriemi a sály, které byly posledním útlukem, posledním shrmaždištěm a pohřebištem věřících před konečným jejich vítězstvím.

Tato šlechetná dárkyně náležela k senatorské rodině Pudentů, obrácené v polovici prvního století. Pocházela od oné Priscilly, která hostila u sebe sv. apoštoly Petra a Pavla a, možno-li věriti ústnímu podání, zbudovala proslulou katakombu u Via Salaria. Slavná tato současnice zakladatelů církve římské byla matkou senatora Pudenta a babičkou panen: Pudentiany a Praxedy.

Tak možno zjistiti v jediné rodině celou řadu žen, které velikých zásluh si dobyly o církve svojí věrou, svatostí a šlechetnou přítulností.

* * *

Za Aureliána opět jiná matrona, spřízněná s více císaři a jejíž krev měla později prouditi v žilách císaře Konstantina, nehrozila se mnohokrát se vydati

v nebezpečí smrti, jen aby pomohla svým bratrům, křesťanům. Slula Mustiola.

Vykoupila si zlatem od žaláříků dovolení, aby směla navštěvovati vězení, v nichž byli rdoušeni mužové i ženy pro víru Kristovu. Donášela jim šatstvo, potraviny, léky a hlavně posilu duše. Její útěchou bylo, mohla-li umývati jejich zmučené nohy, olejem je napouštěti a mastí natíratí jejich rány.

Na konec byla volána před soudy. Když jí soudce vykládal o jejím vysokém rodu, odpověděla: „Vznešenost, kterou my v úctě chováme, nepochází od slavných předků, nýbrž z pokory křesťanské.“

„Jaká šílenost,“ ujal se slova úředník, „vede tě k takové lásce k bídným vězňům?“

„Činím to,“ tak zvolala, „z lásky k Ježíši Kristu. Z téže lásky snášejí oni vězení a pouta.“

Ještě po jiných podobných odpovědích podstoupila odhodlaně mučení a vypustila duši, byvši ubičována k smrti dutkami, opatřenými olověnými kulíčkami.

* * *

Jest nemožno, abychom zde, byť jen stručně, uvedli dějiny všech žen patricijských, které se vyznamenaly podobnými příklady.

Je to na př. Anatolie neboli Kallista, dcera konsula Petronia. Rozdala všecken majetek chudým a darovala církvi pohřebiště, kdež bylo nalezeno jméno Petroniů s poznámkou o „ženě veleslavné“.

Byla to Albina, dcera tribuna Quirina, jejíž jméno úzce souvisí s jedním křesťanským hřbitovem za doby Antoninů; Sabina, která velmi šlechetně použila svého jmění, jež zanechal jí otec její, známý tím, že za Hadriána vystrojil třikráte lidu římskému velikolepé hry; Armenia, která na radu papeže Urbana postavila ve svém domě ohromnou sva-

tyni, jež se stala shromaždištěm křesťanů, nejčtetněji navštěvovaným.

Dále tu byla žena Aureliánova, jednoho z prvních úředníků v říši, která dala zanést ven z města veliký počet ostatků svatých mučedníkův a obdržela od papeže Sixta I. biskupa, jenž měl bdíti nad tímto drahocenným skladištěm. Hroby tyto byly objeveny r. 1855.

Konečně tu byly: svatá S o t e r a z rodu Aureliů, dcera konsulova; svatá R u f i n a a svatá S e k u n d a, z rodu přeslavného, I r e n a, vznešená Macedoňanka; T h e o d o s i e, bohatá matrona, K a s s i a F e r e t r a, žena vzdělaná, C e c i l i e, velmi proslulá panna, kteréž všecky zasluhovaly pro rozmanité zásluhy obdiv a vděčnost křesťanů své doby.

* * *

Ze všech těchto událostí, čerpaných z pramenů nejbezpečnějších, vschází světlo, které vrhá novou záři na temnou dobu pronásledování křesťanů.

Budou se nám vždycky vyličovati císařové, vynášející krvavé edikty, prokonsulové pronášející hrozné rozsudky, katové, cvičící se v umění mučednickém, křesťané, kteří po tisících dávají se mučiti a umírají, konečně, jak zázračně zazáří kříž na vítězném Labarum (praporu) císaře Konstantina; tento vyličený obrázek zůstane vždy pravdivý, vždy velkolepý; avšak od nynějška bude pro nás míti také své podklady a svá pozadí, jejichž existence oči méně cvičené ani netuší.

Paláce Caesarů, jakož i příbytky patriciů se nám od nynějška pootevřely, abychom mohli do nich nahlédnouti a pozorovati tam ony tajné advokátky, které mnohokráte obhajovaly při Kristovu a častokráte ji vyhrály, ony milosrdné sestry, oblečené v purpur

a zlato, které v době zápasu stály na místě, aby odrážely rány, cšetřovaly poraněné a pochovávaly mrtvé.

Zatím co mužové vysokých tříd pomýšleli na to, jak by zničili křesťanství násilím a provozovali politiku krve, jejich družky snažily se je chrániti, a provozovaly politiku srdce.

Na konec přece Bůh a žena zvítězili nad zatvrzelostí, krutostí, důvtipem a pýchou mužovou.

A tak by tomu bylo vždy, kdyby žena používala vždycky své moci k tomu, aby podporovala dílo Boží na světě.

Co poblouzení, chyb, zločinů, hanby a výčitek svědomí by ušetřila muži, jenž nese část zodpovědnosti ve vládě nad státy. Byla by mu blahodárnou uzdou, která by jej přidržovala ke spravedlnosti, dobrotě a pravdě.

Vzdělanost by tím získala. Vášně a neřesti, nenávisti a ukrutnosti, pobuřující stranictví a pronásledovatelské násilnosti brzy by zmizely s povrchu země.

Znovu bychom uviděli krásné dni Konstantinovy.

Bůh by nebyl považován za cizince ve svém vlastním majetku, evangelium by nebylo odstrkováno jako kniha bezcenná, proti církvi by se nebojovalo zuřivě jako proti neusmířitelné nepřítelkyni, a upřímní věřící by nebyli zlehčováni.

Království Boží, jemuž jsou národové plně zavázáni za čest a štěstí své, netrpělo by politováníhodné ujmy a krácelo by krok za krokem všude rozsévajíc světlo a život po naší zemi, na níž ještě tolik lidských bytostí je pohřženo v temnotách a sedí ve stínu smrti.

Oh! Kdyby křesťanky prvních staletí byly se bály překážek a dávaly přednost pohodlnému životu, kdyby se byly rozpakovaly obětovati svůj majetek, své

rozkoše, své štěstí a svůj život pro velikou věc, která, po lidsku řečeno, zdála se býti ztracenou, byly by dovedly svět k tomu pokroku a přivedly jej k nohám Spasitelovým? Mohli bychom je dnes v obdivu ctíti?

Až bude křesťanská žena našich dnů opravdu chtíti, až bude si vědoma své povinnosti a moci, až bude jednati přesně podle svého náboženského přesvědčení přes všechny překážky, tehdy stane se, jako její předchůdkyně, nástrojem spásy těm, které miluje jako manželka, jako matka a — dodáváme — jako pravá Češka.

Bude-li křesťankou v duši, křesťankou na prvním místě, pak vždy nalezne ve své lásce způsob, jak postaviti Kristu nerozborný oltář v srdci svých dítek a svého manžela.

Bude-li křesťankou nedbající ani výtek, ani ohledů lidských, křesťankou schopnou obětí a bude-li toho třeba, i mučednictví, pak dojistá zažene tu obludu nevěry moderní, která rve víru ze srdcí lidských, ovládá veřejné mínění a chce diktovati bezbožné, sektářské zákony.

Dovede zvítěziti nad každým odporem a přivesti na cestu spásy jak rodinu, která se demoralisuje, tak i vlast naši svatováclavskou, která se odkřesťanuje.

OBSAH :

	Str.
Předmluva	V

Část první.

Jak dovede žena víru šířiti a hájiti	1
--	---

Část druhá.

Jak dovede žena chrániti pronásledovanou církev . . .	27
---	----

Ku doplnění knihoven doporučujeme tyto velice poutavé spisy:

Beneš Třebízský Václav, Zábořský vladyka. Historická povídka od —. 50 h.

z Bolandenů Konrád, O nepřátelích říše. Historický román. S povolením spisovatelovým i nakladatelovým na jazyk český převedl † František Boh. Vin-
klář. 3 díly ve 2 svazcích. (I. díl 328 stran, II. a III.
376 stran.) Snížená cena místo 3 K 20 h — 1 K 60 h.

Brodský Bohumil, Hlasatelé svobody. Tři obrázky z naší doby. 1 K.

— **Jiná krev.** Obrázek. 1 K 20 h.

— **Nevěřící věřící.** Tři obrázky z naší doby. 1 K.

— **Pan poslanec.** Obrázek z naší doby. 1 K 20 h.

— **Páni a Paní.** Obrázky z úřednického života.

Část I. Drobná vojna. — Panská přízeň. — Pan
rada. 2 K 24 h.

Část II. Na samotě. — Lesklý povrch. — Mezi
svými. 2 K 50 h.

— **Vesnické obrázky.**

Část I. Poblouzení. — Přece se pomstil. — Při
potoce. 1 K 60 h.

Část II. Nové ráno. — Udělala místo. — Oba. 2 K.

— **Zmařené naděje.** Obrázek. 1 K 44 h.

— **Z našeho kraje.** Obrázek z počátku šestnáctého sto-
letí. 80 h.

Brynych E., Dílo lidí. Obrázky ze smíšené osady a ze
světa. Druhé oprav. vydání. 1 K 20 h.

— **Naše vesnice po roce 1860.** Sbírka obrazů a po-
vídek, jež lidu českému sepsal. Druhé vyd. 2 K 40 h.

— **Slovo kříže.** Obrázky z pokročilé a smíšené osady.
Druhé vydání. 1 K 80 h.

— **Soupeři Boží.** Obrázek ze života vesnického. 36 h.

Caballero F., Lepší čest, než důstojenství. Ze španěl-
štiny přeložil Fr. Pohunek. 56 h.

Cravenova Mme. Augustus, Fleurange. Výňatek z feuil-
letonu „Čecha“. Snížená cena (místo 2 K 60 h)
1 K 60 h.

Dolenský Jan, Upomínky z cest života. Vypravuje.
68 h.

Dostál Alois, Bez stávky. Dělnický obraz. 80 h.

— **Dědův vychovanec.** Povídka. 60 h.

— **Dle nadace.** Obrázek. 1 K 44 h.

Dostál Alois, „Můj národ“. Dějepisná povídka ze zlaté doby české. 80 h.

— **Pod štítem ochranným.** Dějepisný obraz. 60 h.

— **Pro víru oteckou.** Dějepisný obraz. 60 h.

— **Slavičí stezka na Křivoklátě.** Dějepisný obraz z doby Karla IV. 60 h.

— **Strážce Marianský.** Obrázek z minulosti. 60 h.

— **Strážcové Jezulátka.** 50 h.

— **Šichtářka.** Obraz ze života dělnického. 80 h.

— **U strýce.** Obraz novověký. 60 h.

— **Veselá chvílka.** 70 vybraných humoresek. 1 K 60 h.

— **Ve škole života.** Obraz z českého venkova. 60 h.

Dudík Antonín, Východ. Obrázky cestopisné, vydané na památku pouti J. V. císaře Františka Josefa I. ke hrobu Spasitele. S mapkou. Snížená cena (místo 80 h) 40 h.

— **Zazděný G. čili Církev v klášteřích.** Snížená cena (místo 1 K 20 h) 60 h.

Ehrenberger Josef, Sebrané spisy. Druhé vydání.

Svazek I. Povídky dějepisné a pověsti, část I. obsahuje povídky: Kovář a mečíř. — Poslední poprava na šibeničním vrchu. — Mikoláš Klečkovský. — Vír nevěry a šílenosti. — Karel a Blanka u Potštejna. — Zkamenělá svatba pod Ústupem. — Poslední opat kláštera Podlažického. — Zjevení u kamenného kříže na Tisové. — Vítězství u Hoříně.

Cena 3 K 30 h. — Skvostně vázané 4 K 90 h.

Svazek II. Povídky dějepisné a pověsti, část II. obsahuje: Boj a vítězství pravdy Boží v Čechách. Spis ceny velmi vzácné, česká to Fabiola! — Půl zlatého prsténku. — Švéda s rozbitým čelem na dvojím místě. — O den později.

Cena 3 K 50 h. — Skvostně vázané 5 K 10 h.

Svazek III. Obrázky a obrazy ze života obsahuje: Synkové na lehčím chlebě. — Jediná dcera ze statku. — Smutné posvícení a jak se pan Pavel pomstil. — Nová škola v Dlouhé Lhotě. — Spekulant v koženkách. — Exkurrendo-mládenec. — Tři králové z Bukoviny. — Sňatek divem. — Lidé blázni.

Cena 3 K 50 h. — Skvostně vázané 5 K 10 h.

Svazek IV. Obrázky a obrazy ze života, svazek II. obsahuje: Čermákova rodina. — Červená střecha mezi lesy. — Josa Kudlička. — O pouti v Borku. — Paní Stará.

Cena 4 K. — Skvostně vázané 5 K 60 h.

Svazek V.: „Zábavy pro malé i dospělé“, obsahuje: Menší pečeť kapitoly Vyšehradské. — Tataři na Moravě. — Privina, mladý Prušan. — Vlasta a Markétka. — Ostruha krále Jana, čili: Založení kostela na Liboborku. — Dar Arnošta z Pardubic.

Cena 2 K 60 h. — Skvostně vázané 4 K 20 h.

Svazek VI.: „Zábavy pro malé i dospělé“. Kaplička pod lipami. — Invalida. — Bratr Renát. — Kdo by to byl řekl a Toho by se byl teprv nikdo nenadál! Obrázky a obrazy ze života: Sedlák a statkář. — Obrázek z pouti Svatojanské. — Staří Houkalovi na živnosti a na výminku.

Cena 4 K 40 h. — Skvostně vázané 6 K.

Svazek VII.: „Obrázky a obrazy ze života“. Knap a písař. — Medák a Voštinák. — Zamrzlé ohlášky. — Teta Anežka. — Lhota dvořácká, Lhotou žebračí. — Jeskyně u proudů Svatojanských. — Tichý nad silného. — Nenadálé smíření. — Svatba na biskupství. — Hrob Sasíkův. — Pomsta. — Učedník nad mistra. — Blbý Vaněk, zchytralý lhář. — Hádankář, čili Sedlák královským radou. — Rek hnidopych. — Posvícenská jest. — Zbožný zlosyn. — Dobrá rada v nouzi. — Rychtářova příprava k prvnímu soudu. — Člověk ani sám neví, co chce! — Povýšení osady Náchodské za město. — Ztracená sázka. — Jak jsem se stal z Čecha Němcem a pak zase z Němce Čechem (Kus autobiografie.) — Josef Ehrenberger. (Nástin životopisný.) 4 K 70 h.— Skv. váz. 6 K 30 h.

Ze spisů Ehrenbergrových možno obdržeti jednotlivě:

Ehrenberger Josef, Boj a vítězství pravdy Boží v čechách. Dějepisný obraz ve 4 odděleních. 2 K.

— **Bystručí a Polučí čili Sňatek divem.** Obrázek z národního života za času roboty. 40 h.

— **Excurrendo-mládenec.** Obrázek ze školského života před rokem 1848. 20 h.

— **Josa Kudlička.** Obrázek ze života. 24 h.

— **Karel a Blanka u Potštejna.** Obrázek ze XIV. století. 30 h.

— **Knap a písař.** Obrázek ze řemeslnického života při sklonku 16. století. 20 h.

— **Kovář a mečíř.** Povídka z dějin města Náchoda. 60 h.

— **Lhota dvořácká, Lhotou žebračí.** Obrázek z venkovského života v době nejnovější. 50 h.

- Ehrenberger Josef**, Lidé blázni. Obrázek ze života. 30 h.
- **Listy z Ameriky a o Rusi**. 24 h.
 - **Mikoláš Klečkovský čili Posvátná lípa snoubenců nad Skuhrovem**. Dohra k osudu Jana Koldy. 30 h.
 - **Obrázek z pouti Svatojanské**. Obrázek ze života dle události. 30 h.
 - **O den později**. Pověst. 20 h.
 - **O pouti v Borku**. Obrázek ze života. 20 h.
 - **Paní stará**. Obrázek ze života. 24 h.
 - **Poslední opat kláštera Podlažického**. Obrázek z válek husitských. 24 h.
 - **Poslední poprava na šibeničném vrchu**. Pověst. 24 h.
 - **Privina, mladý Prušan**. Povídka z 13. stol. 24 h.
 - **Půl zlatého prsténku**. Povídka z 12. stol. 30 h.
 - **Zkamenělá svatba pod Ústupem**. Pověst. 20 h.
 - **Smutné posvícení, a jak se Pavel pomstil**. Upomínky z let dětských. 24 h.
 - **Sňatek divem**. Obrázek z národního života za času roboty. 50 h.
 - **Spekulant v koženkách**. Obrázek ze života. 20 h.
 - **Svatba na biskupství**. Povídka z druhé polovice 14. století. 40 h.
 - **Synkové na lehčím chlebě**. Obrázek z menšího města. 70 h.
 - **Tři králové z Bukoviny**. Obrázek ze života. 44 h.
 - **Víno a ocet v jednom sudě**. Dodatek k slavnosti Koperníkově. 20 h.
 - **Vír nevěry a šílenosti**. 20 h.
 - **Vítězství u Hoříně**. Povídka z 13. stol. 80 h.
 - **Zjevení u kamenného kříže na Tisové**. Pověst v pověsti. 16 h.
- Farář ze Zeleného ostrova**. — Z anglického přeložil J. A. Sk. Snížená cena (místo 1 K 20 h) pouze 60 h.
- Flekáček Josef**, **Boje a vítězství**. Historické povídky a obrazy. Část I. 1 K 80 h. Část II. 1 K 40 h.
- Hájek Tomáš**, **Odplata zrady**. Vypravování dějepisné. 40 h.
- **Poutí**. Původní povídka. 50 h.
- Ježek Jan**, **Časové obrázky**. Kreslí. 1 K.
- **Sociální demokrat**. Obrázek z naší doby. 40 h.
 - **Ze života sv. Vojtěcha**. Pověsti z luhů domácích a cizích sebral. 48 h.
 - **Z lidových soudů**. Křídové kresby načrtl. 50 h.

- Kamenář Miloslav, **Dobré vychování, základ štěstí.** Povídka ze života řemeslnického. 60 h.
- Karásek Karel, **Smíření.** Obrázek z venkovského života. 1 K.
- **Soudruzi.** Obraz ze společenského života naší doby. 1 K 30 h.
- Konrád Karel, **Fanny Pittarová,** čili šťastný návrat do církve katolické. 32 h.
- Kopal Petr, **Apostati.** Obrazy ze života kněžského i světského.
- Díl I. Srdce matky. 80 h.
- Díl II. Pryč od Říma. 90 h.
- Díl III. Pryč od Boha. 70 h.
- Kopřiva Petr, **Do Kartouz.** Obrazy z truchloher života. Druhé vydání. Svazek I. Matčina kletba; svazek II. Memoary kocoura. Snížená cena za oba svazky 1 K 60 h.
- **Kalendář pro živé i mrtvé.** Ročník II. Druhé vydání. 2 K.
- **Samovrazi.** Fantastické obrazy. Snížená cena 70 h.
- Košťál Fr. Jiří, **Časové obrázky.** 1 K 20 h.
- **Jen do nich, do těch blahobytníků!** 50 h.
- **Nepotřebovali kázání o křesťanské poctivosti.** 60 h.
- **Z ovzduší doby.** Črty a obrázky ze života. 60 h.
- Mergl Josef, **Schovanka.** Povídka z doby a pro dobu novější. 50 h.
- Nottret V., **Matka a syn.** Novela. Volně spracoval Josef Janda. 40 h.
- Pakosta Vojtěch, **Tmáři a osvětáři.** Kresby ze života. Snížená cena 16 h.
- **Třtina na větru.** Povídka. 30 h.
- **V sousedství.** Obrázek ze života. 60 h.
- **Z českých dědin.** Povídky a obrázky ze života. Snížená cena. 1 K 60 h.
- **Zlato a pozlátka.** Kresby ze života. 44 h.
- Pellico S., **Z mých žalářův.** Upomínky. Z vlastiny přeložil M. Netval. Snížená cena 1 K.
- Pitra Otto, **Louise Lateau.** Výňatek z feuilletonu „Čecha“. 40 h.
- **Povstání ve Visce.** Povídka z minul. století. 40 h.
- Polabská Tereza, **Patero povídek.** 70 h.
- Prokop Fr., **Kristus! Bůh!** Několik upřímných slov o vážných věcech. 50 h.
- Ráž Jan, **Zmařený život.** 80 h.
- Řehák, Dr. Karel Lev, **Listy zvadlé.** 48 h.

Řehák, Dr. Karel Lev, **S Bohem či bez Boha?** Obrázky ze života a pro život nakreslil —. 72 h.
Řezníček Václav, **Podloudníci.** Povídka z doby neúrody. 90 hal.
Sandová Jiřina, **Bludička.** Vesnická povídka. Přeložil P. J. Lhotecký. 1 K 20 h.
Sienkiewicz Jindřich, **Černé obrázky.** Povídka. Přeložil Vojtěch Pakosta. 36 h.
Souhrada Josef, **Kněz Jan.** 80 h.
— **Odchod českého kněze do Ameriky.** Obrázek ze života. 28 h.
— **Pouť do Celly Panny Marie.** Obraz ze života. 32 h.
— **Ze železnice.** Obrázek ze života. 20 h.
Souvestre K., **Rozmanitosti.** Sbírka povídek z kruhů rodinných. Snížená cena 32 h.
Syrůček Antonín, **Kosa na kámen, čili Milujme se, ne-
dejme se!** 48 h.
Šapčanin Milorad, **Lidé starého rázu.** Povídka. Přeložil Fr. Pohunek. 80 h.

Doporučení hodné modlitební knihy:

„**Přítel dítek**“ od K 1·20 až do K 6·—.

Ceny řídí se dle vazeb.

„**Zbožné dítě**“ poloplátěná vazba 30 h,
plátěná vazba 36 hal.

„**Cesta k Bohu**“, vydání pro paní a
dívky 120 × 75 mm. od K 2·60 až
K 10·—.

„**Cesta k Bohu**“, vydání pro muže
120 × 75 mm. od K 1·30 až K 2·—.

„**Maria hvězda jitřní**“ 95 × 60 mm.
od K 1·— až K 6·—.

Kaplan & Scherling,
nakladatelství modlitebních knih.

Všecky zde uvedené knihy expeduje: **Cyrillo-Metho-
dějské knihkupectví Gustav Franci** v Praze-I.,
Melantrichova ulice čis. 536 (palác městské spořitelny).

Brodský. 1 K. — Č. 3. Nástin svobodného zednářství. Dle pramenů vypsál V. Sladomel. 60 h. — Č. 4. O náboženské lhostejnosti. Napsal J. Pošmourný. 50 h. Úplný roč. 2 K.

R. 1892. Č. 1. Jošt z Rosenberka a jeho doba. Složil frà J. Hamršmíd. 80 h. — Č. 2. a) Šichtárka. Obraz ze života dělnického. — Č. 2. b) Bez stávky. Dělnický obraz. Napsal A. Dostál. 80 h. — Č. 3. Z kraje Hradeckého. K dějinám kat. reformace. Napsal P. J. Svoboda. 1 K 60 h. Roč. 2 K.

R. 1894. Č. 1. Průvodce katolíka do Ameriky. Napsal F. Novodvorský. 1 K 60 h. — Č. 2. Dědův vychovanec. Povídka od A. Dostála. Pod štítem ochranným. Dějepisný obraz od téhož. 60 h. Úplný ročník 2 K.

R. 1895. Č. 1. a) Ve škole života. Obraz z českého venkova od Al. Dostála. — Č. 1. b) U strýce. Obraz novověký. Napsal Al. Dostál. 60 h. — Č. 2. a) Život blah. Jana La Salle. Dle vlastiny zpracoval Fr. Janda. — Č. 2. b) Jiná krev. Obrázek. Napsal B. Brodský. 1 K 20 h. — Č. 3. Dostál, Můj národ. Ráž, Zmařený život. 80 h. Úplný ročník 2 K.

R. 1896. Č. 1. a) Daniel O'Connell, osvoboditel Irska. Příspěvek k jeho životopisu podává J. Ježek. — Č. 1. b) Pan poslanec. Napsal B. Brodský. 1 K 20 h. — Č. 2. Život bl. Jana Gabriela Perboyre, kněze společnosti misijnářů. Dle vlastiny zpracoval Fr. Janda. 1 K 60 h. — Č. 3. Dostál, Slavičí stezka na Křivoklátě. 60 h. Úplný ročník 2 K.

R. 1897. Č. 1. Ze života sv. Vojtěcha. Pověsti z luhů domácích a cizích sebral J. Ježek. 48 h. — Č. 2. a 3. Dle nadace. Obrázek Al. Dostála. Zmařené naděje. Obrázek od B. Brodského. 1 K 44 h. — Č. 4. Matky-vychovatelky. Napsal Jos. Ježek. 80 h. — Č. 5. a 6. Bůh Stvořitel — Bůh Soudce. Napsal P. V. Wintera. Z ovzduší doby. Napsal Fr. Jiří Košťál. 50 h.

R. 1898. Č. 1. Boje a vítězství. Histor. povídky a obrazy. Sepsal Jos. Flekáček. Část I. 1 K 80 h. — Č. 3. Nepotřebovali kázání o křesťanské poctivosti. Napsal Fr. Jiří Košťál. 60 h. — Č. 4. a 5. Strážcové Jezulátka. Napsal Al. Dostál. Jen do nich — do těch blahobytníků! Napsal Frant. Jiří Košťál. 50 h. Úplný ročník 2 K.

R. 1899. Č. 1. Časové obrázky. Nakreslil Fr. Jiří Košťál. 1 K 20 h. — Č. 2. Pomněnky z 900letého jubilea sv. Vojtěcha, slaveného r. 1897, sebral M. Vojáček. 1 K 20 h. — Č. 3. Boje a vítězství. Sepsal J. Flekáček. Část II. 1 K 40 h.

R. 1900. Č. 1. Jan z Jenštejna. Napsal J. Ježek. Cena 20 h. — Č. 2. Význam a důsledky husitství. Píše Jiří Sáhula. Díl I. Cena 1 K 20 h. — Č. 3. Vraťme se k zásadám křesťanským. Napsal Dr. Josef Pošmourný. Ord. Crucig. Cena 50 h. — Č. 4. Význam a důsledky husitství. Píše Jiří Sáhula. Díl II. Cena 1 K 20 h.

R. 1901. Č. 1. Sociální demokrat. Obrázek z naší doby. Nakreslil J. Ježek. Cena 40 h. — Č. 2. Kláštery a jich význam v dějinách lidské vzdělanosti. Napsal Vinc. Drbohlav. Cena 70 h. — Č. 3. Církev a vzdělanost. Dva poslední pastýřské listy biskupa perugijského Joachima kardinála Pecciho. Přel. Vojtěch Kameš. Cena 50 h. — Č. 4. Soudruzi.

Obraz ze společenského života naší doby. Napsal Karel Karásek. Cena 1 K 30 h. — Č. 5. **Inkvisice.** Napsal G. Romain. Přeložil Fr. Vaňous. Cena 40 h.

R. 1902. Č. 1. **Pout' do posvátných míst Sv. Země a Egypta.** Popisuje Dr. Jaroslav V. Sedláček. Cena 1 K 90 h. — Č. 2. **Ctihodný kněz Josef Allemand,** zakladatel spolku jinochů ve Francii. Dle M. Gaudela podává prof. Josef Šauer z Augenburku. Cena 60 h. — Č. 3. **Pokrok v době Karla IV. a v době husitské.** Píše Jiří Sahula. Cena 90 h.

R. 1903. Č. 1. **Garcia Moreno.** Mučedník katolické civilisace. Životopisný obraz. Nakreslil Vojtěch Kameš. Cena 50 h. — Č. 2. **Z lidových soudů.** Křídové kresby. Načrtl J. Ježek. Cena 50 h. — Č. 3. **Kdo jest otrokem?** Napsal Jan Bělina. Cena 70 h. — Č. 4. **Z husitství do protestantismu.** Historicko-náboženská úvaha. Píše Jiří Sahula. Díl I. 70 h. — Č. 5. **Pod praporem pravdy.** Úvahy a obrazy ze života pravých velikánů. Podává Fr. Janovský. Cena 1 K.

R. 1904. Č. 1. **Život sv. Ignáce z Loyoly,** zakladatele Tovaryšstva Ježíšova. Napsal P. Jan Badeni T. J. Přeložil Jan Tagliaferro, farář na Borové. Cena K 1.70. — Č. 2. **Kristus! Bůh!** Podává Fr. Prokop. Cena 50 h. — Č. 3. **Z husitství do protestantismu.** Díl II. 50 h. — Č. 4. **Časové obrázky a úvahy.** Napsal J. Ježek. 25 h.

R. 1905. Čís. 1. **Život generála de Sonis.** Cena 80 h. — Č. 2. **Z husitství do protestantismu.** III. Triumf a pád kališné hrůzovlády. Stran 154. Cena 94 h. — Č. 3. **Rozechvělé vášně.** Pov. a humoresky. Napsal K. J. Zákoucký. Str. 152. Cena 94 h. — Č. 4. **Obrana víry.** Napsal J. Ježek. Str. 80. Cena 50 h.

R. 1906. Č. 1. **Práce.** Úvahy ethicko-sociální. Napsal Dr. Jos. Kachník. Cena 80 h. — Č. 2. **Smíření.** Obrázek z venkovského života. Napsal Karel Karásek. Cena 1 K. — Č. 3. **Spiritismus.** Napsal Jan Bělina. Cena 1.30.

R. 1907. Č. 1. **Strážce Marianský.** Napsal A. Dostál. Cena 60 h. — Č. 2. **MUDr. Augustin Fabre.** Zpráva biografická. Přel. PhDr. Eug. Kadeřávek. Cena 60 h. — Č. 3. **Patro povídek.** Napsala T. Polabská. Cena 70 h. — Č. 4. **Z víru života.** Drobné povídky. Napsal Josef Brožek. Cena 1 K 40 h.

R. 1908. Č. 1. **Časové obrázky a úvahy.** Řada II. Povídá J. Ježek. Cena 50 h. — Č. 2. **Unesené dítě a jiné povídky.** Napsal Al. Dostál. Cena 1 K. — Č. 3. **Ročník-živitel.** Črty hospodářsko-sociální. Napsal Dr. Jos. Kachník. Cena 60 h. — Č. 4. **Tři časové otázky.** Napsal Dr. Jos. Samsour. Cena 90 h. — Č. 5. **Svatý Otec Pius X.** Napsal Dr. Rudolf Zháněl. Cena 70 h. — Č. 6. **J. V. císař a král František Josef I.** Napsal Dr. Rudolf Zháněl. Cena 1 K 40 h.

R. 1909. Č. 1. **Hrdinky.** Napsal J. Ježek. Cena 80 h. — Č. 2. **Z knihy života.** Řada I. Napsal V. Tumpach. Cena 1 K 40 h. — Č. 3. **Několik statí z dějin a života církve katolické.** Napsal Dr. Jos. Samsour. Cena 1 K 30 h. — Č. 4. **Konviktista.** Napsal Alois Dostál. Cena 1 K 40 h.

U vydávání „Hlasů katol. spolku tiskového“ se pokračuje.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví Gustav Franci
v Praze I., Melantrichova ul. č. 536 (palác Městské spořitelny):